

**T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ**

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ
(AR-İÇ)

KARARLAR BÜLTENİ

SAYI: 6

FASİKÜL: 2

MAYIS 2014

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı

ALTINCI SAYI İKİNCİ FASİKÜLE ÖNSÖZ

23 Eylül 2012 tarihinde bireysel başvurunun işlemeye başlaması ile birlikte Anayasa Mahkemesi yeni bir döneme girmiştir.

İlk olarak Mahkemenin karar veren yargısal oluşumlarının sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir: Daha önce sadece Genel Kurul şeklinde karar verirken artık bireysel başvuruların kural olarak esası hakkında karar vermek üzere iki Bölüm ve kabul edilebilirliğinin tespiti için her bir Bölüm altında üçer Komisyon oluşturulmuştur. Mahkemenin Bölümleri ve Komisyonları arasında konu itibarıyla yetki açısından bir ayırım yapılmadığını belirtmek gerekir. Her Bölüm ve her Komisyon bireysel başvuruya ilişkin herhangi bir konuda karar alabilmektedir. Bu da Mahkemenin farklı birimlerinin verilen kararlardan haberdar olması zorunluluğunu getirmektedir.

İkinci olarak norm denetimi yaparken Mahkemenin verdiği kararların sayısı ve çeşidinin bireysel başvuruya göre son derece az olduğu bilinmelidir. Başvuru ve kararların sayısındaki bu artış, verilen kararların gerek Mahkeme çalışanları gerekse diğer muhatapları tarafından bilinir kılınması çabasını gerek kılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin yargısal oluşumları kararlarını verirken daha önce kendisinin ve diğer oluşumların verdiği kararları dikkate almak zorundadır. Mahkemenin bu anlamda belki de *en zorlu sınavı içtihadta istikrarın sağlanmasıdır*. Bu zorluğun aşılması her şeyden önce içtihadın bilinebilirliği ile mümkündür. Ancak bu, Mahkemenin daha önceki içtihadını izlemek zorunda olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Bununla beraber eğer Mahkeme daha önceki içtihadını değiştirmek istiyorsa, bunun haklı ve ikna edici gerekçelerini ortaya koymalıdır ki hukuki güvenliğine saygı göstermiş olsun ve inandırıcılığını temin edebilsin.

Bireysel başvurunun muhataplarının da kararları bilmesi ve takibi önemlidir. Mahkemenin yerleşik içtihadını bilen kişiler, başvurularının başarı şansı konusunda belli kanaate sahip olacaklarından başvurularını ona göre formüle edecekler ya da başarı şansı yoksa hiç başvuru yapmayabileceklerdir. Böylece Mahkeme de gereksiz iş yükünden kurtulacaktır.

İçtihadın tanınmasında yaşanabilecek sıkıntıları aşmak ve onun bilinebilirliğinin sağlayacağı yararlar göz önünde bulundurularak Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde Araştırma ve İctihat Birimine bu yönde bir görev de verilmiştir: *"Genel Kurul, Bölümler ve Komisyonlarca verilen ve içtihat açısından önem arz eden kararları takip ederek, bu konuda Mahkeme birimlerinde görev yapanların bilgilendirilmesi için dokümanlar hazırlamak ve gerekli çalışmaları yapmak."* (md. 26/2ç)

Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin Bölümlerinden çıkan kararların herkes tarafından daha kolay bir şekilde bilinebilir kılınması için belli dönemler halinde kararın esaslı noktalarını ön plana çıkartarak anlatan bir Bülten çıkarılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Bültenin elektronik olarak her ay, basılı halinin ise aylık bültenleri bir araya getirecek şekilde üçer aylık dönemler halinde çıkarılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Elinizdeki bültenin içeriğinde Mahkeme tarafından ilgili dönemde verilen tüm kararlara değil sadece önceki içtihadın tekrarı niteliğinde olmayan ve dikkat çekici olduğu düşünülen kararlara yer verilmiştir. Ayrıca Genel Kurul ve Bölümlere ilişkin karar özetlerinin başında o ay içinde yayınlanan bütün kararların listesi ve çok kısa da bu kararların içeriğine ilişkin bilgiler verilmektedir. Bu listenin hazırlanmasında Bölümler Sekreterliği ve Yazı İşleri Müdürlüğü verileri esas alınmıştır.

Bültende kararların sunumunda yer alan başlıklardan;

"*Karar Bilgileri*", kararın hangi yargısal oluşum tarafından verildiği, kararın tarihi ve sayısına ilişkin karar künye bilgisidir.

"*Sistematiik Kavramlar Dizisi*", o kararın ilgili olduğu kavramları ön plana çıkartmaktadır. Bu kavramlar anayasada geçen kavramlar olabileceği gibi (hukuk devleti vb.), Mahkemenin kendi içtihadını ile geliştirdiği kavramlar da (hukuk güvenliği, belirlilik ilkesi vb.) olabilir. Ayrıca bu kavramların mutlaka Mahkemenin esas incelemesine ilişkin olmasına da gerek yoktur. Usule ilişkin bir takım kavramların da (başvuru usulü, kişi bakımından yetkisizlik, açıkça dayanaktan yoksunluk vb.) burada yer almasının uygun olacağı düşünölmüştür. Bu kısmın temel amacı, kavramlar üzerinden giderek okuyucunun Mahkemenin belli alandaki içtihadına kolayca erişiminin sağlanmasıdır.

"*Kararın Özü*" başlığı altında kararın esas itibarıyla ilkesel anlamda ne anlattığı ifade edilmek istenmektedir. Mahkemenin bir hükme varırken hangi ilkeleri ve argümanları kullandığı kısa ve veciz bir şekilde aktarılmaktadır. Başka bir anlatımla başvurudan (iptal, itiraz ya da bireysel başvurudan) bağımsız olarak Mahkemenin bu kararda kullandığı ilkeler ortaya konulmaktadır. Bir önceki başlıkta geçen kavramlar bir anlamda Mahkeme içtihadı ile açılmaktadır.

Eğer karar konusunda daha ayrıntılı bir bilgiye ihtiyaç duyulursa bu durumda "*Kararın özeti*" başlığına bakılması uygun olacaktır. Kararın özeti başlığının sunumunda da Genel Kurul ve bireysel başvuru kararlarının ayrı ayrı belirtilmesi yerinde olacaktır.

Genel Kurul kararlarında;

"*Kararın özeti*" üç ana kısma ayrılmaktadır (Örnek 1)¹. İlk kısımda kararın daha iyi anlaşılmasını sağlayacak temel bilgiler verilmektedir: Davanın konusu, dava konusu kuralın anlamı ile iptal veya itiraz talebinin gerekçeleri. Ancak bazı davalar esasa geçilmeden ilk inceleme aşamasında reddedildiğinden dolayı bu kısımda sadece kararın anlaşılmasına yarayacak hususlar belirtilmektedir.

İkinci kısımda Mahkemenin ortaya koyduğu içtihadın daha geniş şekilde gerekçeleri ile açıklaması (kararın özü kısmındaki bilgilerin daha da detaylandırılması) yapılmaktadır. Genel Kurul açısından bu ilkeler Mahkemenin yarım asrı aşkın tecrübesi neticesinde daha önceki kararlar sayesinde artık yerleşik hale gelmiştir. Bir anlamda burada Mahkemenin içtihadı ilkeleri somut normun değerlendirilmesinden önce hatırlatılmaktadır.

Son kısımda ise içtihadı ilkeler çerçevesinde somut normun değerlendirilmesi yapılmakta ve Mahkemenin vardığı sonuç, hüküm bölümünde ortaya konulmaktadır.

Bireysel başvuruya ilişkin kararlarda ise;

"*Kararın özeti*" řu hususları içermektedir (Örnek 2)²: İlk kısımda objektif bir şekilde hak ihlali iddiasını çevreleyen olay ve olguların özeti yapılmaktadır. Bunun hemen ardından başvuruçunun iddiaları ve talebi sıralanmaktadır.

¹ Genel Kurul kararlarının özetlerinin hazırlanmasında Örnek 1'de yer alan sistematiğe azami ölçüde riayet edilmeye çalışılmış olmakla birlikte, zaman zaman kararın uzun olmasından kaynaklanan sebeplerle bu sistematiğe uyulamamış, aşağıdaki örnekte bir cümle ile belirtilen hususu birkaç paragrafı içerecek şekilde genişletmek gerekmiştir.

² Bölüm kararlarının özetlerinin hazırlanmasında Örnek 12de yer alan sistematiğe azami ölçüde riayet edilmeye çalışılmış olmakla birlikte, zaman zaman kararın uzun olmasından kaynaklanan sebeplerle bu sistematiğe uyulamamış, aşağıdaki örnekte bir cümle ile belirtilen hususu birkaç paragrafı içerecek şekilde genişletmek gerekmiştir.

İkinci kısımda Mahkemenin somut olay bağlamında ihlal iddialarını değerlendirirken kullanacağı ilkeler ortaya konulmakta ya da hatırlatılmaktadır.

Son kısımda ise Mahkemenin vardığı sonuç kısa gerekçesiyle birlikte aktarılmaktadır.

Bültenin elektronik versiyonunda sayfanın en sonunda Genel Kurul ve Bölümlerin kararlarının aslına ulaşılmasını sağlamak amacıyla köprü oluşturulmuş, kararların yayınlandığı internet adresi verilmiştir.

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ

ÖRNEK 1

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 10/1/2013 tarih ve E.2012/93, K.2013/8 sayılı kararı.

Resmi Gazete: 28/3/2013-28601

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Hukuk devleti ilkesi

Hukuki güvenlik

Belirlilik ilkesi

Suç ve cezalara ilişkin ilkeler

Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi

İdari ve adli para cezası

İmar mevzuatı

Açıklama [A1]: Bültenin arkasında yer alan sistemantik kavramlar indeksi yardımı ile hangi kararda hangi konuların ele alındığı gösterilecektir.

Kararın Özü:

Anayasa'ya göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir. Zira bu husus, bireylerin hukuksal güvenliğinin sağlanması bakımından önem arz etmektedir.

Ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Başka bir anlatımla bir kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır. Anayasa'nın 38. maddesinde idari ve adli cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından idari para cezaları da bu maddede öngörülen ilkelere tabidir.

Açıklama [A2]: Olaydan bağımsız olarak kararda yer alan ilkeler özetlenecektir.

Kararın Özeti:

İstanbul 7. İdare Mahkemesi 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9.12.2009 günlü, 5940 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 42. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...yapının sahibine," ibaresinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu "yapının sahibine," ibaresi, ruhsat alınmaksızın veya ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere veya imar mevzuatına aykırı olarak yapı yapma eyleminin karşılığı olarak cezai müeyyide uygulanacak kişileri ifade etmektedir. Başvuru kararında, itiraz konusu ibarenin hukuk devletinin ilkelerinden olan belirlilik ilkesine aykırı olduğu, öte yandan suçlu olmayanın da cezalandırılmasının Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmüne aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Açıklama [A3]: 1. paragrafın ilk cümlesi iptali istenen kuralları belirtmektedir.

Açıklama [A4]: 2. cümle kurala mahkemece verilen objektif anlamını belirtmektedir.

Açıklama [A5]: 3. cümle iptal talebinin gerekçesini belirtmektedir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden birisi olan "belirlilik" ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir. Belirlilik ilkesi, bireylerin hukuksal güvenliğinin sağlanması bakımından da önem arz etmektedir. Mahkeme, Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan, "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmünü de açıklamıştır.

Mahkemeye göre ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır ve amacı, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır.

Açıklama [A6]: 2. ve 3. paragraflar kararın gerekçesidir.

Anayasa Mahkemesi, Danıştay'ın istikrar kazanan içtihatlarında yapının sahibi ibaresinden, mevzuata aykırı yapıyı inşa eden kişinin anlaşılacağı belirtiltiğini, idarelerce gerekli araştırma yapılarak mevzuata aykırı inşai faaliyeti yapan kişi tespit edilerek idari yaptırımın bu kişiye uygulanması gerektiğinden bu anlamda söz konusu ibarenin Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmüne aykırı olmadığını belirterek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir. Bu görüşe S. KALELİ, A. ALTAN, F. KANTARCIOĞLU, M. ERTEN, Z. A. PERKTAŞ ile M. TOPAL katılmamışlardır.

Açıklama [A7]: Kararın Sonucu

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Açıklama [A8]: Kararın tamamına bu ibare tıklanarak ulaşılabilir.

ÖRNEK 2

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 5/3/2013 tarih ve 2012/74 başvuru numaralı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Açıklama [A9]: Bültenin arkasında yer alan sistemik kavramlar indeksi yardımı ile hangi kararda hangi konuların ele alındığı gösterilecektir.

Kararın Özeti:

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması çerçevesinde giderilememesi durumunda başvurulabilir.

Başvuru konusu işleme karşı idari ve yargısal kanun yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı takdirde başvurunun "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Açıklama [A10]: Olaydan bağımsız olarak kararda yer alan ilkeler özetlenecektir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü İkinci Öğretim Programına dikey geçiş kapsamında kayıt yaptırmak için müracaat etmiş ancak kaydı yapılmamıştır. Başvurucu, adı geçen öğretim programına kayıt için yaptığı başvurunun kabul edilmemesine ilişkin işleme karşı idari makamlara başvurmadığı gibi mahkemelerde dava da açmamıştır. Başvurucu, kayıt hakkı kazandığı hâlde yaptığı müracaatın kabul edilmediğini belirterek eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun, ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğunu hatırlatmıştır. Mahkemeye göre esas olan, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulmasıdır. Mahkeme, iddia edilen hak ihlallerinin olağan denetim mekanizmaları ile giderilememesi durumunda bireysel başvuru yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, olağan kanun yolları tüketilmeden, söz konusu işleme karşı doğrudan bireysel başvuruda bulunulduğunu tespit etmiştir. Bu sebeple Mahkeme, "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna oy birliği ile karar vermiştir.

Açıklama [A11]: 1. paragrafın ilk bölümü objektif olarak olayların özetidir.

Açıklama [A12]: 1. paragrafın ikinci bölümü başvurunun taleplerini özetlemektedir.

Açıklama [A13]: Mahkemenin olaya ilişkin değerlendirmeleri ve kararının gerekçesi bu bölümde yer almaktadır.

Açıklama [A14]: Kararın sonucu

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Açıklama [A15]: Kararın tamamına bu ibare tıklanarak ulaşılacaktır.

İÇİNDEKİLER

GENEL KURUL KARARLARI

2014 Mayıs Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de Yayınlanan Genel Kurul Kararları Listesi	10
Genel Kurulun 10/10/2013 tarih ve E.2013/6, K.2013/111 sayılı kararı.....	11
Genel Kurulun 28/1/2013 tarih ve E.2013/40, K.2013/139 sayılı kararı.....	15
Genel Kurulun 29/1/2014 tarih ve E.2013/130, K.2014/8 sayılı kararı.....	17
Genel Kurulun 10/4/2014 tarih ve E.2014/57, K.2014/81 sayılı kararı.....	22
Genel Kurulun 9/4/2014 tarih ve E.2014/38, K.2014/80 sayılı kararı.....	34
Genel Kurulun 26/12/2013 tarih ve E.2013/54, K.2013/161 sayılı kararı.....	37
Genel Kurulun 29/1/2014 tarih ve E.2013/100, K.2014/14 sayılı kararı	40

BÖLÜM KARARLARI

2014 Mayıs Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de Yayınlanan Bölüm Kararları Listesi	43
Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/500 başvuru numaralı kararı.....	47
Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/7322 başvuru numaralı kararı.....	51
Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/5660 başvuru numaralı kararı.....	54
İkinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2012/1034 başvuru numaralı kararı	57
İkinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/6572 başvuru numaralı kararı	59
İkinci Bölümün 3/4/2014 tarih ve 2013/1614 başvuru numaralı kararı	61
Birinci Bölümün 6/3/2014 tarih ve 2013/2507 başvuru numaralı kararı.....	65
Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2012/391 başvuru numaralı kararı.....	68
Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/6179 başvuru numaralı kararı.....	70
İkinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/99 başvuru numaralı kararı	72
Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/1239 başvuru numaralı kararı.....	76

GENEL KURUL KARARLARI

**2014 Mayıs Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de
Yayınlanan Genel Kurul Kararları Listesi**

Sıra No	Esas Sayısı	Başvuru No	Kararın İlgili Olduğu Kanun/KHK	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı
1	2014/18	2014/12	5015 s. Petrol Piyasası Kanunu	Mahkemesine tebliğ edildi
2	2014/68	2014/71	6216 s. Anayasa Mahk.Kur. ve Yar.Us.Hk.Hk.	Mahkemesine tebliğ edildi
3	2014/69	2014/72	6216 s. Anayasa Mahk. Kur. ve Yar. Us. Hk.	Mahkemesine tebliğ edildi
4	2013/58	2013/114	2547 s. Yükseköğretim Kanunu	09.05.2014-28995
5	2013/6	2013/111	5275 s. Ceza ve Güv.Ted.İnf.Hk. K	09.05.2014-28995
6	2013/33	2013/122	5237 s. Türk Ceza Kanunu	09.05.2014-28995
7	2013/18	2013/132	1136 s. Avukatlık Kanunu	09.05.2014-28995
8	2013/40	2013/139	5510 s. Sosyal Sig.Gen.Sağ.Sig.K.	09.05.2014-28995
9	2013/74	2013/143	6098 s. Türk Borçları Kanunu	09.05.2014-28995
10	2013/51	2013/159	4342 s. Mera Kanunu	09.05.2014-28995
11	2013/52	2013/160	5352 s. Adli Sicil Kanunu	09.05.2014-28995
12	2013/70	2013/166	5737 s. Vakıflar Kanunu	09.05.2014-28995
13	2013/110	2014/8	657 s. Devlet Memurları Kanunu	09.05.2014-28995
14	2013/108	2014/15	2634 s. Turizmi Teşvik Kanunu	09.05.2014-28995
15	2013/115	2014/16	6112 s. Rad. ve Tv. Kur. ve Yay. Hiz. Hk. K.	09.05.2014-28995
16	2013/126	2014/17	5510 S. Sos.Sig. Gen. Sağlık Sig. K.	09.05.2014-28995
17	2014/20	2014/28	2918 s. Karayolları Trafik K.	09.05.2014-28995
18	2014/70	2014/73	5275 s. Ceza ve Güv. Ted.İnf.Hk. K.	Mahkemesine tebliğ edildi
19	2014/66	2014/70	5275 s. Ceza ve Güv. Ted.İnf.Hk. K.	Mahkemesine tebliğ edildi
20	2013/130	2014/18	4688 s. Kamu Görev. Sen. ve Toplu Söz. K.	13.05.2014 - 28999
21	2013/9	2013/121	5320 s. Ceza Muhakemesi Kanunu	13.05.2014 – 28999
22	2014/57	2014/81	6524 s. Bz. Kanun. Değişik. Yap. Dr K.	14.05.2014 - 29000
23	2014/63	2014/69	5846 s. Fikir ve Sanat Es.K.	Mahkemesine tebliğ edildi
24	2014/38	2014/80	5237 s. Türk Ceza Kanunu	23.5.2014 - 29008
25	2013/148	2014/62	4721 s.Türk Medeni Kanunu	23.5.2014 – 29008
26	2013/97	2014/60	2918 s. Karayolları Trafik K.	23.5.2014 – 29008
27	2014/14	2014/77	5275 s. Ceza ve Güv. Ted.İnf.Hk. K.	23.5.2014 – 29008
28	2014/26	2014/78	5275 s. Ceza ve Güv. Ted.İnf.Hk. K.	23.5.2014 - 29008
29	2011/142	2013/52	662 s. Aile Sos.Pol.BakTeş.Gör. Hk.KHK	29.05.2014 - 29014
30	2013/54	2013/161	5275 s. Ceza ve Güvenlik Ted. K.	29.05.2014 - 29014
31	2013/61	2014/3	6136 s. Ateş. Sil.ve Bıç.ile Diğ. Al. Hk. K.	29.05.2014 - 29014
32	2013/100	2014/14	551 s. Patent Haklarının Korunması Hk. KHK	29.05.2014 - 29014

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 10/10/2013 tarih ve E.2013/6, K.2013/111 sayılı kararı

R.G. Tarih-Sayı: 9/5/2014-28995

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti

Açlık grevi

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması

Hükümlü ve tutukluların ifade hürriyeti

Hukuk devleti ilkesi

Suç ve cezalara ilişkin esaslar

Disiplin hukuku

İnfaz hukukuna ilişkin disiplin suç ve cezaları

Kanun koyucunun takdir yetkisi

Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması

Hakkın özü

Ölçülülük ilkesi

Kararın Özü:

Kanun koyucu, kamu düzeninin korunması amacıyla ceza hukuku alanında düzenleme yaparken Anayasa'ya ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı ve suç sayılan bu eylemlerin hangi tür ve ölçüde cezai yaptırıma bağlanacağı konusunda anayasal sınırlar içinde takdir yetkisine sahiptir. Bu yetki, disiplin hukuku bakımından da geçerlidir. Bu bağlamda hukuk devletinde, ceza hukuku alanında olduğu gibi disiplin hukukuna ilişkin düzenlemelerde de kanun koyucu hangi eylemlerin disiplin suçu sayılacağı ve bu eylemlerin hangi disiplin cezasıyla cezalandırılacağı konusunda takdir yetkisine sahiptir. Bununla birlikte disiplin hukukuna ilişkin kuralların, önleme ve iyileştirme amaçlarına uygun olarak ölçülü, adil ve orantılı olması gerekir.

Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanılması da demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde ve Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen nedenlere bağlı olarak, kanunla, belli koşullara, sınırlamalara veya yaptırımlara bağlanabilir. Ancak bu getirilen sınırlama ve yaptırımlar hakların özüne dokunamaz, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Anayasal açıdan dokunulamayacak öz, her temel hak ve özgürlük açısından farklılık göstermekle birlikte kanunla getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığının kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip, amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldırıcı bir nitelik taşıması gerekir.

Ceza infaz kurumlarının, yapıları gereği hürriyetin sınırlandırıldığı ve Devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması ve dolayısıyla Devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerini ve sağlıklarını koruma hem de disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunması karşısında, hükümlülerin ve tutukuların da ceza infaz kurumlarında diledikleri şekilde eylem yapma özgürlüğünün bulunmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kararın Özeti:

Çankırı İnfaz Hâkimliği ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesi, 13.12.2004 günlü, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinin Anayasa'nın 2., 5., 10., 12., 13., 14., 15., 25., 26., 38., 56., 59. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesini talep etmişlerdir.

Başvuru kararlarında, ceza infaz kurumunda hükümlülerin etkin bir ifade yöntemi olarak seçtikleri açlık grevi eylemine itiraz konusu kuralla disiplin yaptırımı öngörülmesinin demokratik toplum gerekleriyle, ölçülülük ilkesiyle ve temel hak ve özgürlüklerin dokunulmazlığı kavramlarıyla bağdaşmadığı, silahsız ve saldırsız, demokratik toplum gerekleri içerisinde bir düşüncenin ifade edilmesinin, ifade yöntemi olarak da açlık grevinin seçilmesinin disiplin cezasına bağlanamayacağı, açlık grevi nedeniyle disiplin cezası alan hükümlünün koşullu salıverilme süresi doğrudan etkileneceğinden bu durumun kişi özgürlüğünün kısıtlanması sonucunu da ortaya çıkardığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 5., 12., 13., 14., 15., 25., 26., 38., 56., 59. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu (g) bendinde, ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilecek olan açlık grevi eyleminin bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletini açıklamıştır. Buna göre hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceğini, bu sınırlamaların da Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağını ifade edildiğini; düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti başlıklı 26. maddesinde ise herkesin, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğunu, ancak bu hürriyetlerin kullanılmasının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabileceğini belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararında;

- Kanun koyucunun, kamu düzeninin korunması amacıyla ceza hukuku alanında düzenleme yaparken Anayasa'ya ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı ve suç sayılan bu eylemlerin hangi tür ve ölçüde cezai yaptırıma bağlanacağı konusunda anayasal sınırlar içinde takdir yetkisine sahip olduğu; bu yetkinin, disiplin hukuku bakımından da geçerli olduğu; bu bağlamda hukuk devletinde, ceza hukuku alanında olduğu gibi disiplin hukukuna ilişkin düzenlemelerde de kanun koyucu hangi eylemlerin disiplin suçu sayılacağı ve bu eylemlerin hangi disiplin cezasıyla cezalandırılacağı konusunda takdir yetkisine sahip bulunduğunu; bununla birlikte disiplin hukukuna ilişkin kuralların, önleme ve iyileştirme amaçlarına uygun olarak ölçülü, adil ve orantılı olması gerektiği; bu nedenle, itiraz konusu kuralın bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği,
- Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanılması da demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde ve Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen nedenlere bağlı olarak, kanunla, belli koşullara, sınırlamalara veya yaptırımlara bağlanabileceği; ancak bu getirilen sınırlama ve yaptırımların hakların özüne dokunamayacağı; Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı,
- Anayasal açıdan dokunulamayacak özün, her temel hak ve özgürlük açısından farklılık göstermekle birlikte kanunla getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığının kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip, amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldıracı bir nitelik taşımaması gerektiği,
- Ceza infaz kurumlarının, yapıları gereği hürriyetin sınırlandırıldığı ve Devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması ve dolayısıyla Devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerini ve sağlıklarını koruma hem de disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunması karşısında, hükümlülerin ve tutukluların da ceza infaz kurumlarında diledikleri şekilde eylem yapma özgürlüğünün bulunmadığı sonucunun ortaya çıktığı; bu bağlamda, Kanun'un 40. maddesinde açıklık grevi eylemlerin ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması açısından disiplin yaptırımına bağlandığının anlaşıldığı; dolayısıyla, itiraz konusu kurala kamu düzenin sağlanması amacıyla hükümlülerin ifade özgürlüğüne bir sınırlandırma getirildiği, sınırlamanın kanunla ve Anayasa'nın 26. maddesinde belirtilen özel sınırlandırma nedenine bağlı kalınarak yapıldığının açık olduğu,
- İtiraz konusu kural uyarınca hükümlülerin ifade yöntemi olarak tercih ettikleri her türlü açıklık grevi eylemleri değil, sadece bu eylemlerin ceza infaz kurumlarındaki güvenliği veya disiplini bozacak veya ceza infaz kurumlarındaki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi hâlinin disiplin cezasına bağlandığı ve kurala konu sınırlandırmanın ifade özgürlüğünün kullanımını ciddi surette güçleştirip, kişinin açıklık grevi ile ulaşmak istediği amacına ulaşmasına engel olmadığı ve de ifade özgürlüğünü ortadan kaldıracı bir nitelik taşımadığı dolayısıyla hakkın özüne zarar vermediği,

- Ceza infaz kurumu düzeninin sağlanması şeklindeki kamu yararı ile kişilerin ifade özgürlüğü arasında makul dengenin kurulduğu,
- İtiraz konusu kuralda öngörülen disiplin cezası ile Kanun'da yer alan diğer disiplin cezaları da dikkate alındığında, eylem ile önlem arasında bulunması zorunlu adil dengenin korunduğu,
- Kanun'da, kurala konu disiplin suçu ve cezasının uygulanmasına karşı yargı yolu da açık tutulduğu ve böylece idarenin sınırlandırma aracını, amacına ve Kanun'a aykırı şekilde kullanmasının önüne geçecek güvencenin sağlandığı,
- İtiraz konusu kuralla ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmanın, hakkın özünü zedelediğinden söz edilemeyeceği gibi demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı düştüğünün de söylenemeyeceği,
- Koşullu salıverilmenin, cezanın çektirilmesinin kişiselleştirilmesi, başka bir deyişle cezaevindeki tutum ve davranışlarıyla (iyi durumuyla) topluma uyum sağlayabileceği izlenimini veren hükümlünün yine mahkeme kararıyla ödüllendirilmesi ve kuralın hükümlülerin yargı organlarının kararıyla belirlenen hükümlülük sürelerini artırıcı bir etkisinin bulunmaması karşısında Anayasa'nın 38. maddesine de aykırılıktan söz etmenin mümkün olmadığı,

belirtilerek itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 13., 26. ve 38. maddelerine aykırı bir yönünün bulunmadığına karar vermiştir. İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın 5., 10., 12., 14., 15., 25., 56., 59. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir. Serruh KALELİ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Engin YILDIRIM ve Muammer TOPAL bu görüşe katılmamışlardır.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 28/1/2013 tarih ve E.2013/40, K.2013/139 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı: 9/5/2014-28995

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Hak arama özgürlüğü

Mahkemeye erişim hakkı

Yargı yolunda başarısızlık halinde idari para cezası

Kararın Özü:

Mahkemeye erişim hakkı, hak arama özgürlüğünün bir gereği olmakla birlikte, hak arama özgürlüğünün varlığının kabulü için tek başına yeterli bulunmamaktadır. Kişilere yargı mercileri önünde dava açma hakkı tanıyan bir düzenlemenin, mahkemeye erişimi etkisiz kılacak ya da yargı yoluna başvurmayı önemli ölçüde zorlaştırıcı veya caydırıcı nitelikte kurallar içermesi halinde bu düzenlemenin hak arama özgürlüğüne uygun olduğundan söz edilemez.

Kararın Özeti:

Edirne İş Mahkemesi, 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen 102. maddesinin beşinci fıkrasının üçüncü cümlesinin, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Başvuru kararında, kişilerin mahkemeye erişiminin kolaylıkla sağlanması ve bu konuda herhangi bir sınırlamayla karşılaşmamasının hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının bir gereği olduğu, herkesin iddialarını mahkeme önüne taşıma hakkının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince de adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak kabul edildiği ve bu konuda hakkın özüne etkili olmayacak şekilde yapılabilecek düzenlemelerin ölçülü olması gerektiğinin belirtildiği, açılan davanın kaybedilmesi durumunda davacının dava konusu idarî para cezasının dörtte birini ödemeye zorlanmasının mahkemeye erişim hakkını kısıtlayıcı nitelik taşıdığı, itiraz konusu kural benzeri bir düzenlemeye Kabahatler Kanunu'nda yer verilmediği hususu dikkate alındığında benzer nitelikteki idarî para cezaları yönünden farklı düzenlemeler getirilmesinin hukuk devletinin öngörülebilirlik ve belirlilik ilkelerine aykırılık oluşturduğu, Devlet tarafından hak arama yollarının açık tutulmasının yeterli olmadığı, bu yolların etkinliğinin de sağlanması gerektiği, mahkemeye başvurmayı caydırıcı şekilde davacılara ek mali külfet yüklenmesinin meşru ve haklı bir amacının bulunmadığı gibi orantılı da olmadığı belirtilerek itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kanun'un 102. maddesinin beşinci fıkrasında, idarî para cezalarının Sosyal Güvenlik Kurumuna itiraz edilmeden veya yargı yoluna başvurulmadan önce tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde peşin ödenmesi halinde, bunun dörtte üçünün tahsil edileceği ve

peşin ödemenin idarî para cezasına karşı yargı yoluna başvurma hakkını etkilemeyeceği belirtildikten sonra, itiraz konusu üçüncü cümlede, Sosyal Güvenlik Kurumunca veya mahkemece Kurum lehine karar verilmesi hâlinde daha önce tahsil edilmemiş olan dörtte birlik ceza tutarının, Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrası hükmü de dikkate alınarak tahsil edileceği hükme bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" hükmüne yer verildiğini; maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının, kendisinin bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biri olduğunu belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, mahkemeye erişim hakkı, hak arama özgürlüğünün bir gereği olmakla birlikte, hak arama özgürlüğünün varlığının kabulü için tek başına yeterli bulunmayıp kişilere yargı mercileri önünde dava açma hakkı tanıyan bir düzenlemenin, mahkemeye erişimi etkisiz kılacak ya da yargı yoluna başvurmayı önemli ölçüde zorlaştırıcı veya caydırıcı nitelikte kurallar içermesi halinde bu düzenlemenin hak arama özgürlüğüne uygun olduğundan söz edilemez.

Anayasa Mahkemesi kararında, peşin ödeme sonrasında idarî para cezasına karşı idareye itiraz veya yargı yoluna başvurulması ve bu başvurunun reddine karar verilmesi durumunda, daha önce tahsilinden vazgeçilmiş olan dörtte birlik ceza tutarının tahsil edileceğinin öngörülmesi, bu cezalara karşı hak arama özgürlüğünü kullanan kişilere bir tür yaptırım uygulanması sonucunu doğurduğunu, peşin ödedikleri idarî para cezası tutarı dışında yeni bir ödeme ile yükümlü kılınmaları, kişilerin bu cezalara karşı itiraz veya dava yoluna başvurmalarını caydırıcı bir nitelik taşıdığını, peşin ödeme sonrası itiraz yoluna başvurulmadığı ya da dava açılmadığı takdirde idarece hiçbir zaman istenilemeyecek olan bir tutarın, bu yollara başvuran ve başvurusu reddedilen kişilerden tahsil edileceğinin öngörülmesinin hak arama özgürlüğünün ihlaline yol açan açık bir müdahale olduğunu belirterek itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğuna karar vermiştir. Kural, Anayasa'nın 36. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir. Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Nuri NECİPOĞLU, Erdal TERCAN ile M. Emin KUZ bu görüşe katılmamışlardır.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 29/1/2014 tarih ve E.2013/130, K.2014/8 sayılı kararı

R.G. Tarih-Sayı: 13/5/2014-28999

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Dernek kurma özgürlüğü

Sendika kurma hakkı

Sendikaya üye olma hakkı

Kamu çalışanlarının sendika kurması

Emniyet hizmetleri sınıfı

Emniyet teşkilâtındaki diğer hizmet sınıflarına dâhil personel

Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması

Ölçülülük ilkesi.

Kararın Özü:

Sendika hakkı, demokratik toplumun temeli olan örgütlenme özgürlüğünün bir parçasıdır. Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğüdür. Bu özgürlük, bireylere topluluk hâlinde siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme imkânı sağlar. Sendika hakkı da çalışanların, bireysel ve ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya gelerek örgütlenebilme serbestisini gerektirmekte ve bu niteliğiyle örgütlenme özgürlüğünün bir parçası olarak görülmektedir.

Sendika kurma hakkı mutlak olmayıp Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerine dayanılarak kanunla sınırlanabilir. Öte yandan, anılan maddenin beşinci fıkrasında, "İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir." hükmüne yer verilerek ikinci fıkradaki genel sınırlama sebepleri dışında da bazı kamu görevlileri yönünden bu hakkın kapsamının daraltılması veya sınırlandırılması ya da hakkın kullanımının yasaklanması mümkün kılınmıştır.

Ancak, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci ve beşinci fıkralarında belirtilen sebeplerle sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkına yönelik sınırlamalar, Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Ölçülülük, aynı zamanda yasal önlemin sınırlama amacına ulaşmaya elverişli olmasını, amaç ve aracın ölçülü bir oranı kapsamamasını ve sınırlayıcı önlemin demokratik toplum düzeni bakımından zorunluluk taşımasını da içeren bir ilkedir.

Sendikalar, mensuplarının (çalışanların) hak ve menfaatlerini korumak amacıyla, yine bunların üretimden gelen güçlerine dayanarak faaliyet gösteren örgütlü yapılardır. Bireysel olarak zayıf durumda bulunan çalışanlar, örgütlenmek ve sendikalaşmak suretiyle girişimci karşısındaki pazarlık güçlerini artırmakta, gerek hak ve menfaatlerinin korunmasında gerekse sorunlarının çözümünde etkin bir konum elde etmektedirler. Bu bakımdan, sendikalaşmanın sosyal adaletin tesisine hizmet eden önemli bir demokratik araç olduğu söylenebilir.

Bununla beraber, sosyal adaletin tesisi bakımından gerekli görülen sendikalaşma olgusunun, kamu kesiminde var olması gereken disiplin ve hiyerarşik düzeni etkileme potansiyeline sahip olduğu da aşikârdır. Sendikalaşmanın disiplini etkileme potansiyelinin bulunması, işin doğasından kaynaklanmakta olup kural olarak sırf bu gerekçeyle örgütlenme özgürlüğünün bir parçası olan sendika kurma hakkının ortadan kaldırılması, demokratik toplum gerekleriyle örtüşmez. Bunun yanında, sıkı bir disiplin ve hiyerarşik düzen gerektiren kimi mesleklerde disiplinin bozulması, kamu düzenini tehdit edici boyutlara ulaşabileceğinden bu gibi durumlarda, kamusal yarara üstünlük tanınarak ilgili meslekle sınırlı olarak sendikalaşmanın yasaklanması gerekli hâle gelebilir. Diğer bir ifadeyle, demokratik toplum düzeninin sürdürülmesindeki üstün kamusal yarar, sendikacılığın disiplini etkileme potansiyelini, disiplin esasına dayanan meslekler yönünden ihmal edilebilir olmaktan çıkarmakta ve bu mesleklerde sendikacılığın yasaklanmasına haklı bir temel oluşturabilmektedir.

İç güvenlik, sıkı bir hiyerarşik disiplin gerektiren ve icabında şiddet kullanma yetkisi veren, kamu düzeninin tesisi bakımından hayati öneme sahip bir kamu hizmetidir. Bu hizmetin aksamaması, kamu düzeni yönünden telafisi güç ve imkânsız zararların doğmasına yol açabilir. Toplumun huzur ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olan emniyet hizmetleri sınıfı mensupları arasındaki hiyerarşi ve disiplinin aşılması, iç güvenlik hizmetinin aksamamasına neden olabilecek temel etkenlerden biridir. Demokratik toplum düzeninin varlığını sürdürülebilmesinin önkoşulu olan iç güvenlik hizmetlerinin aksamadan ve sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesinin temini bakımından bu hizmetin asli unsuru olan emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının sendika kurmasının yasaklanması, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında başvurabileceği tedbirler arasındadır.

Kararın Özeti:

Ankara 9. İş Mahkemesi, 25.6.2001 günlü, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 15. maddesinin, 4.4.2012 günlü, 6289 sayılı Kanun'un 31. maddesinin (b) bendiyle değiştirilen birinci fıkrasının (j) bendinin Anayasa'nın 5., 11., 13. ve 51. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Başvuru kararında, gerek Anayasa'da gerekse 87 ve 151 sayılı ILO sözleşmelerinde tüm çalışanların sendika kurma hakkının güvenceye bağlandığı, Anayasa ve anılan uluslararası sözleşmelerde polise yönelik istisnai hükümler getirilmesine imkân sağlanmış ise de bu durumun, emniyet teşkilatında görev yapan polis ve diğer memurların sendika kurmalarının tamamen yasaklanabileceği anlamına gelmediği, bunların sendika kurmasının yasaklanmasının hakkın özünü ortadan kaldırdığı ve demokratik toplum düzeni yönünden zorunluluk taşımadığı, ayrıca bir çok ülkede polislere sendika kurma hakkının tanındığı ve bu durumun güvenliğin aksamamasına ve meslek disiplininin bozulmasına yol açmadığı

belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 5., 11., 13. ve 51. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

1- Bentte Yer Alan "Emniyet hizmetleri sınıfı..." İbaresinin İncelenmesi

İtiraz konusu kuralda yer alan ibareyle, emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının sendika kurması ve sendikalara üye olması yasaklanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, 51. maddesinin birinci fıkrasında, "*Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.*" denilmek suretiyle işçi ve memur ayrımı yapılmaksızın tüm çalışanların sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkının anayasal güvenceye bağlandığını belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararında;

- Sendika hakkının, demokratik toplumun temeli olan örgütlenme özgürlüğünün bir parçası olduğu; örgütlenme özgürlüğünün, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğü olduğu; bu özgürlüğün, bireylere topluluk hâlinde siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme imkânı sağladığı; sendika hakkının da çalışanların, bireysel ve ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya gelerek örgütlenebilme serbestisini gerektirdiği ve bu niteliğiyle örgütlenme özgürlüğünün bir parçası olarak görüldüğü,
- Sendika kurma hakkının mutlak olmadığı; Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerine dayanılarak kanunla sınırlanabileceği; anılan maddenin beşinci fıkrasında, "*İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilerek ikinci fıkradaki genel sınırlama sebepleri dışında da bazı kamu görevlileri yönünden bu hakkın kapsamının daraltılması veya sınırlandırılması ya da hakkın kullanımının yasaklanmasının mümkün kılındığı,
- Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci ve beşinci fıkralarında belirtilen sebeplerle sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkına yönelik sınırlamaların, Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı,
- Emniyet hizmetleri sınıfına mensup olanların sendika kurmasını ve sendikalara üye olmasını yasaklayan itiraz konusu kuralın, sendika kurma hakkına sınırlama getirdiğinin açık olduğu; itiraz konusu kuralda, emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının sendika kurmasının yasaklanmasının, iç güvenlik hizmetlerine hâkim olması gereken disiplin ve hiyerarşik düzenin korunması amacına dayandığının anlaşıldığı; disiplin ve hiyerarşinin korunması ve dolayısıyla kamu düzeninin sağlanması amacıyla emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının sendika kurma hakkının sınırlandırılmasında, Anayasa'nın 51. maddesinde belirtilen özel sınırlama sebeplerine bağlı kalındığı ve sınırlandırmanın meşru bir amaca dayandığı hususunda tereddüt bulunmadığı,

- Sendikalaşmanın sosyal adaletin tesisine hizmet eden önemli bir demokratik araç olduğu,
- Sendikalaşma olgusunun, kamu kesiminde var olması gereken disiplin ve hiyerarşik düzeni etkileme potansiyeline sahip bulunduğu; sendikalaşmanın disiplini etkileme potansiyelinin bulunması, işin doğasından kaynaklanmakta olup kural olarak sırf bu gerekçeyle örgütlenme özgürlüğünün bir parçası olan sendika kurma hakkının ortadan kaldırılmasının, demokratik toplum gerekleriyle örtüşmediğini; bunun yanında, sıkı bir disiplin ve hiyerarşik düzen gerektiren kimi mesleklerde disiplinin bozulması, kamu düzenini tehdit edici boyutlara ulaşabileceğinden bu gibi durumlarda, kamusal yarara üstünlük tanınarak ilgili meslekle sınırlı olarak sendikalaşmanın yasaklanması gerekli hâle gelebileceği,
- İç güvenliğin, sıkı bir hiyerarşik disiplin gerektiren ve icabında şiddet kullanma yetkisi veren, kamu düzeninin tesisi bakımından hayati öneme sahip bir kamu hizmeti olduğu; bu hizmetin aksamamasının, kamu düzeni yönünden telafisi güç ve imkânsız zararların doğmasına yol açabileceği; toplumun huzur ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olan emniyet hizmetleri sınıfı mensupları arasındaki hiyerarşi ve disiplinin aşınması, iç güvenlik hizmetinin aksamamasına neden olabilecek temel etkenlerden biri olduğu; demokratik toplum düzeninin varlığını sürdürebilmesinin önkoşulu olan iç güvenlik hizmetlerinin aksamadan ve sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesinin temini bakımından bu hizmetin asli unsuru olan emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının sendika kurmasının yasaklanmasının, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında başvurabileceği tedbirler arasında olduğu,
- 3847 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ve ilke olarak tüm çalışanların sendika kurma ve sendikaya üye olma özgürlüklerini güvenceye bağlayan Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin 87 sayılı ILO Sözleşmesi'nin 9. maddesiyle, Sözleşme'de öngörülen güvencelerin silahlı kuvvetler ve polis mensuplarına ne ölçüde uygulanacağını ulusal mevzuatla belirleneceği ifade edilerek silahlı kuvvetler ve kolluk mensuplarının sendika kurma haklarıyla ilgili olarak taraf devletlere takdir yetkisi tanındığı,

belirtilerek kanun koyucunun, emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının sendika kurmalarının yasaklanmasının gerekli olduğunu değerlendirerek takdirini bu yönde kullandığı ve itiraz konusu kuralda yer alan "*Emniyet hizmetleri sınıfı...*" ibaresinin Anayasa'nın 13. ve 51. maddelerine aykırı bir yönünün bulunmadığına karar vermiştir. Osman Alifeyyaz PAKSÚT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Engin YILDIRIM ve Zühtü ARSLAN bu görüşe katılmamışlardır. Kuralın, Anayasa'nın 5. ve 11. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2- Bentte Yer Alan "...ve emniyet teşkilâtında çalışan diğer hizmet sınıflarına dahil personel" İbaresinin İncelenmesi

İtiraz konusu kuralda yer alan ibareyle, emniyet teşkilatında çalışan emniyet hizmetleri sınıfı mensupları dışındaki personelin sendika kurması ve sendikalara üye olması yasaklanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kararında, itiraz konusu kuralda, emniyet teşkilatında çalışan polis dışındaki personelin sendika kurmasının yasaklanmasının da, iç güvenlik hizmetlerine hâkim olması gereken disiplin ve hiyerarşik düzenin korunması amacına dayandığını; emniyet teşkilatında çalışan sivil personelin ifa ettiği görevlerin, silah kullanımını

gerektirmeyen kimi teknik ve lojistik hizmetlerden ibaret olduğunu; kamu düzeninin sağlanması bakımından düzenli bir şekilde yerine getirilmesi zaruret taşıyan iç güvenlik hizmetlerinin, bu hizmetin asli unsuru olan emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının katı bir disiplin ve hiyerarşik düzene bağlı olarak çalışmalarını gerekli kıldığını; bu nedenle emniyet hizmetleri sınıfı mensupları arasındaki disiplinin aşınmasını engellemek amacıyla, bunların sendika kurmasının yasaklanması demokratik toplum düzeni açısından meşru ve gerekli bir tedbir olarak görülebileceğini; buna karşılık, sendikalaşmanın, iç güvenlik hizmetlerinin asli unsuru olmayan ve kimi teknik ve lojistik hizmetleri yürütmekle sınırlı görev icra eden sivil personelin çalışma disiplini üzerinde yaratacağı etkinin, bunların sendika kurma hakkından yoksun bırakılmalarını gerekli kılmadığını; zira bu hizmetlerde disiplin zafiyeti nedeniyle meydana gelebilecek aksamaların, telafisi güç ve imkânsız zararların oluşmasına yol açmadığını; öte yandan, iç güvenlik hizmetlerinde doğrudan görev alan emniyet hizmetleri sınıfı mensupları için geçerli olan polis disiplini gerekçesiyle sivil personelin sendika kurma hakkından yoksun bırakılması, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmadığı gibi bunlara yönelik sendika kurma yasağının kamu düzeninin sağlanması amacına ulaşmada elverişli bir araç olduğunun da söylenemeyeceğini; bu durumda, emniyet teşkilatı kadrolarında görev yapan sivil personelin sendika kurmalarının yasaklanması, demokratik toplum düzeni açısından meşru ve ölçülü bir müdahale niteliği taşımadığını belirtmiş ve itiraz konusu kuralda yer alan “...ve emniyet teşkilâtında çalışan diğer hizmet sınıflarına dahil personel” ibaresinin Anayasa’nın 13. ve 51. maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir. M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır. Kuralın, Anayasa’nın 5. ve 11. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 10/4/2014 tarih ve E.2014/57, K.2014/81 sayılı kararı

R.G. Tarih-Sayı : 14/5/2014-29000

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Fonksiyon gaspı

Hak arama hürriyeti

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

Üyelerin seçimi

Hukuk devleti ilkesi

Hukuki güvenlik ilkesi

Kanunların şekil denetimi

Kazanılmış hak

Kuvvetler ayrılığı ilkesi

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı

Türkiye Adalet Akademisi

Yok hükmündeki yasal işlemler

Kararın Özü:

Bir kanunun yokluğundan söz edilebilmesi, yasama organının bu yönde bir iradesinin olmaması ya da anayasal düzende yasama organına verilmeyen bir yetkinin fonksiyon gaspı suretiyle kullanılması gibi hukuk âleminde hiçbir zaman varlık kazanamayacağı hallerde mümkündür.

Anayasa'nın 148. maddesinin açık hükmü ve gerekçesi karşısında, kanunların şekil bakımından denetiminde, son oylamanın öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığından başka bir hususun esas alınmasına ve bu suretle kanunların şekil bakımından denetimlerinin yapılabilmesine olanak bulunmamaktadır.

Türkiye Adalet Akademisi, anayasal bir kurum olmayıp, kanun ile kurulmuş ve tüzel kişilik verilmiş, bilimsel, idarî ve malî özerklik tanınmış bir kurumdur. Akademiye tanınan bu özerkliğin kapsamı da kanun koyucu tarafından belirlenmiştir.

Kamu personeli olarak görev yapan kişilerin buldukları görevlerden alınmalarını gerektiren haklı bir neden olmadıkça görevlerine son verilememesi, hukuki güvenlik ilkesinin bir gereğidir. Kamu personelinin buldukları görevden alınma ve başka bir göreve atanmalarının, haklarında bu yönde idari işlem tesis edilmesi ile gerçekleşmesi kural olmakla birlikte, hukuki ve fiili zorunluluk hallerinde bu hususlarda yasal düzenlemeler yapılabileceği de kabul edilmektedir. Söz konusu zorunluluklar nedeniyle getirilen ve ilgililerin kazanılmış haklarını ihlal etmeyen düzenlemeler, hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Türkiye Adalet Akademisinde görev yapan hâkim ve savcılarının yürüttükleri görevlerin idari görevler olması dolayısıyla, yargılama faaliyetleri yönünden geçerli olan mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerinin dava konusu kural bakımından ele alınabilmesi olanaklı değildir.

HSYK'nın idari bir kurul olmasına rağmen hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapma, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki Adalet Bakanlığının tekliflerini karara bağlama konularında görevli ve yetkili olması gözetilerek, merkezi idare ile aralarında hiyerarşik bir ilişki öngörülmemiş ve "mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı" esaslarına göre kurulacağı ve çalışacağı belirtilmiştir.

Anayasa'nın 159. maddesinde HSYK'nın mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yapacağı belirtilmekle yetinilmemiş, aynı zamanda mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulacağı da ifade edilmiştir.

Bir kişinin seçilmesinin öngörüldüğü seçimlerde, seçici makama birden çok adayın sunulmasını amaçlayan aday seçimleri, seçici makama birden çok aday arasında tercih hakkı tanınmasını sağlamaktadır. Dava konusu kuralla getirilen, her bir Kurul üyesinin ancak bir adaya oy vermesi şeklindeki Genel Sekreter adaylarının belirleneceği seçim yönteminin, "demokratik hukuk devleti ilkesi"yle bağdaşmayan bir yönü bulunmadığı gibi Anayasanın 159. maddesine de aykırı değildir.

HSYK üyeliği seçimleri sonucunda seçilen kişiler HSYK üyesi olarak aynı hukuki konuda bulduklarından, Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisinde yapılacak seçimler ile birinci sınıf adli ve idari yargı hâkim ve savcılarının arasından yapılacak seçimlerde farklı kurallar uygulanması, kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Farklı seçim usullerinin uygulanması sonucunda ortaya çıkan bu eşitsizlik, aynı zamanda temsilde adalet ilkesinin de Kurulun oluşmasında farklı şekilde yansımaya yol açacaktır. Seçmenlerce kullanılacak oy sayısına ilişkin kuralın yeknesaklaştırılması, eşitlik ilkesinin bir gereğidir.

Kamu görevlilerinin buldukları görevlerden alınmalarını gerektiren haklı bir neden olmadıkça görevlerine son verilememesi, hukuki güvenlik ilkesinin bir gereğidir. Hukuki ve fiili zorunluluk hallerinde kamu görevlilerinin buldukları görevden alınarak başka bir göreve atanmalarının, yasal düzenlemelere konu edilebileceği kabul edilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden yapılandırılmaları kapsamında, teşkilat yapısı değiştirilen kurum ve kuruluşların bazı kadrolarında görev yapan kamu görevlilerinin görevlerinin sona erdirilerek başka kadrolara atanmalarının öngörülmesi, söz konusu hukuki ve fiili zorunluluklar nedeniyle getirilen yasal düzenlemelerin bir örneğini oluşturmaktadır.

Hâkim ve savcılarının birinci sınıfa ayrılma ve birinci sınıf olma koşulları ise Hakimler ve Savcılar Kanununda düzenlenmiştir. Anılan Kanun'a göre birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş hâkim ve savcılar, HSYK üyeliği seçiminde aday olabileceklerdir. Anayasa koyucunun, HSYK üyesi seçilebilecek hâkim ve savcılarının niteliklerini açıkça ve ayrıntılı bir şekilde ortaya koymasından sonra, Kurul üyesi olabilmek için yasa koyucu tarafından hâkimlik ve savcılık mesleğinde yirmi yıl çalışmış olma koşulunun getirilmesi, Anayasa koyucunun bu konudaki iradesinin sınırlandırılması anlamını taşımakta ve Anayasa'nın 159. maddesindeki düzenlemeye aykırı bulunmaktadır.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliği seçimi, Anayasa'nın 67. maddesi kapsamında yapılan bir seçim değildir.

Kararın Özeti:

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri M. Akif HAMZAÇEBİ, Engin ALTAY ve Muharrem İNCE ile birlikte 127 milletvekili, 15.2.2014 günlü, 6524 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un tümünün yok hükmünde olduğunun saptanmasına, tümünün şekil bakımından Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptaline ve bazı kurallarının Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 4., 6., 9., 10., 11., 36., 67., 138., 139., 140., 144., 153. ve 159. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesini talep etmişlerdir.

1. Kanun'un Tümünün Yok Hükmünde Olduğunun Saptanması İsteminin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, yargısal denetimi etkisiz bırakacak yasal bir düzenlemenin "*tipik ve ağır bir yetki gaspı*" olduğu ve zorunlu olarak kanunun yokluğu sonucunu doğurduğu, dava konusu Kanun ile kuvvetler ayrılığı ilkesinin olmazsa olmaz koşulu olan bağımsız yargı ilkesinin ortadan kaldırıldığı, yargının yürütmeye bağlandığı ve böylece demokratik parlamenter rejimin rafa kaldırıldığı bir süreç girildiği, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) fiilen Adalet Bakanına bağlı ve bağımlı, yürütmenin güdümü, emir ve gözetimi altında görev yapan bir Genel Müdürlük haline getirilmek istendiği, bu durumun HSYK'nın "*mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı*" esaslarına göre kurulacağı ve görev yapacağı belirtilen Anayasa'nın 159. maddesine aykırı olduğu, Anayasa koyucunun HSYK'yı yürütmeden bağımsız, ayrı ve özerk bir yapıya kavuşturmayı amaçladığı, Anayasa'nın 159. maddesinin ve fıkrasında kanunla düzenleneceği belirtilen hususların "*mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı*" esasları gözetilerek düzenleneceği ve bu anlamda kanun koyucuya sınırlı bir yetki verildiği, dava konusu kurullarla HSYK'nın sıradan bir kamu kurumuna dönüştürüldüğü ve mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı ilkelerinin yok sayılarak HSYK üyelerinin Adalet Bakanının emri altında ve onun izni olmaksızın karar alamayacak konuma getirildikleri, bu düzenlemeler ile hukuk devleti ilkesinin tamamen zedelendiği ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin ihlal edildiği, kanun koyucunun kaynağını Anayasa'dan almayan bir yetki kullanması nedeniyle "*yetki gaspı*" veya "*yetki tecavüzü*" olarak nitelendirilebilecek olan yetki unsurundaki ağır sakatlık nedeniyle kurulların yokluğuna hükmedilmesi gerektiği, kanunla getirilen düzenlemenin Anayasa hükmünün değiştirilmesi sonucunu doğurduğu, yasama yetkisinin sınırlarının aşılması ve saptırılarak "*demokratik hukuk devleti ilkesine*" ve dolayısıyla "*kuvvetler ayrılığı ilkesine*" aykırı biçimde kullanıldığı, Anayasa'dan kaynaklanmayan bir yetkinin Anayasa'nın 6. maddesine aykırı olarak ve yine Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen ilkelere uyulmadan "*kamu yararı amacı*" olmaksızın sadece siyasi kadrolaşma eliyle olası bir takım yargısal soruşturma süreçlerini etkilemek amacıyla getirildiği belirtilerek, TBMM'nin yetkisinin bulunmadığı bir anayasal alanda yetki gaspı yaparak kabul ettiği ve amaç yönünden de sakat olan 6524 sayılı Kanun'un tümünün öncelikle "*yok hükmünde*" olduğunun tespitine karar verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesine göre, bir kanunun yokluğundan söz edilebilmesi, yasama organının bu yönde bir iradesinin olmaması ya da anayasal düzende yasama organına verilmeyen bir yetkinin fonksiyon gaspı suretiyle kullanılması gibi hukuk âleminde hiçbir zaman varlık kazanamayacağı hallerde mümkündür. Kuvvetler ayrılığı ilkesi gereğince

yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarını yerine getiren yasama, yürütme ve yargı organlarından birinin, diğerinin yerine geçmesi sonucunu doğuracak şekilde karar almaları "fonksiyon gaspına" yol açacağından, yasama organunun, yasama fonksiyonu kapsamında yer almayan hususlarda "kanun" adı altında yapacağı düzenlemelerin hukuk âleminde varlık kazanabilmesi mümkün olmayacaktır. Belirtilen haller dışında kalan, kanunların veya kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygunluk denetimi kapsamında incelenmesi gereken hususlarda Anayasa'ya aykırılığının saptanması ise ilgili kanun veya kanun hükümlerinin yokluğunu değil, iptalini gerekli kılar. Dava dilekçesinde, Kanun'un, Anayasa'ya aykırılığı yolunda ileri sürülen hususlar ile Kanun'da yer alan düzenlemelerin niteliği, Kanun'un varlık kazanmasını olanaksız kılan haller kapsamına girmediğinden, söz konusu kuralların Anayasa'ya uygunluk denetimi kapsamında ayrıntılı bir şekilde incelenmesini ve bu inceleme neticesinde varılacak sonuca göre ilgili kuralın iptalini ya da iptal isteminin reddini gerekli kılmaktadır. Bu nedenlerle Mahkeme, Kanun'un tümünün yok hükmünde olduğunun saptanması isteminin reddine karar vermiştir. Zühtü ARSLAN bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

2. Kanun'un Tümünün Şekil Bakımından Anayasaya Aykırı Olduğu Gerekçesiyle İptali İsteminin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, Anayasa'nın 148. maddesinde öngörülen kanunların şekil bakımından denetiminin, işlemin yetki unsuru bakımından geçerliliğini denetim dışı bırakmış olduğunun düşünülmeyeceği, Anayasa Mahkemesinin şekil denetimi yetkisinin özünde, işlemi öncelikle "yetki" unsuru bakımından denetlemek yetkisinin saklı olduğu, teklif ve oylama çoğunluğuna ulaşıp ulaşılmadığının ancak hukukten geçerli bir işlemle ilgili olarak değerlendirilebileceği, şekil denetimi kapsamında öncelikle işlemde "yetki unsuru" bakımından sakatlık olup olmadığının araştırılması gerektiği, "yetki" unsuru bakımından sakatlığın, işlemi "şekil" unsuru bakımından da sakatlayacağı, aksi düşüncenin Anayasa'nın kabul edemeyeceği "yasama yetkisinin saptırılması" ve "fonksiyon gaspı" sonuçlarına yol açacağı ve yargısal bir işlemin teklif ve oylama çoğunluğuna uyulmak suretiyle TBMM tarafından kanun görünümünde yapılmasına ve şekil bakımından geçerli nitelik kazanmasına imkân tanıyabileceği, bu durumun ise "hukuk devleti" ve "kuvvetler ayrılığı" ilkeleri ile bağdaşmayacağı, teklif ve kabul yeter sayıları bakımından sayısal açıdan Anayasa'ya uygun olmasına karşın, yetki unsuru bakımından Anayasa'dan kaynaklanmayan bir yetkinin Anayasa'nın 2., 6. ve 159. maddelerine aykırı bir biçimde kullanılması yoluyla gerçekleştirilen, hakimlere tanınan güvenceleri tamamen bertaraf eden ve "mahkemelerin bağımsızlığı" ilkesini ortadan kaldıran 6524 sayılı Kanun'un tümünün "şekil bakımından" iptal edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Mahkemeye göre Anayasa'nın 148. maddesinin ikinci fıkrasında, kanunların şekil bakımından denetlenmesinin, son oylamanın öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı hususu ile sınırlı olduğu hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin açık hükmü ve gerekçesi karşısında, kanunların şekil bakımından denetiminde, son oylamanın öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığından başka bir hususun esas alınmasına ve bu suretle kanunların şekil bakımından denetimlerinin yapılabilmesine olanak bulunmamaktadır.

3. Kanun'un Bazı Kurallarının Anayasal Olarak İncelenmesi Sırasında Mahkemenin Ortaya Koyduğu Genel Prensipler

Anayasa Mahkemesinin kararında ortaya konulan genel prensipler şunlardır:

- Anayasa'nın 159. maddesinde HSYK'ya verilen görevler arasında hâkim ve savcıların meslek içi eğitimlerinin HSYK tarafından yaptırılacağına ilişkin bir kural yer almadığından, bu konuda verilecek eğitimin ne şekilde ve hangi usullerle yapılacağını belirleme yetkisi kanun koyucuya aittir. Kanun koyucu tarafından, hâkim ve savcıların meslek içi eğitimlerinin Türkiye Adalet Akademisince yaptırılacağına öngörülmesi, bu yetkinin kullanımından ibarettir.
- Hâkim ve savcılara verilecek meslek içi eğitimin niteliği ve Türkiye Adalet Akademisinin kuruluş amacı ile bilimsel, idari ve mali özerkliği dikkate alındığında, bu eğitimin Türkiye Adalet Akademisince verilmesinde, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine de aykırılık bulunmamaktadır.
- Türkiye Adalet Akademisi, kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek amacıyla, 4954 sayılı Kanun ile kurulan, tüzel kişiliğe sahip, bilimsel, idari ve mali özerkliği olan bir kurumdur. 4954 sayılı Kanun'un 4. maddesinde, "*Akademinin ilgili olduğu Bakanlık, Adalet Bakanlığıdır.*" denilmek suretiyle de Türkiye Adalet Akademisi ile Adalet Bakanlığı arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Bir hizmet yerinden yönetim kuruluşu olan Akademi ile Bakanlık arasında vesayet ilişkisi bulunmaktadır.
- Türkiye Adalet Akademisi'nin Başkan ve başkan yardımcılarının belirlenmesine ilişkin anayasal bir kural bulunmadığından, Akademinin Kanun'da belirtilen özerkliğinin kapsamı ve bu kapsamda Akademi Başkan ve başkan yardımcılarının hangi yöntemle göreve getirileceği ve bu süreçte vesayet makamına hangi yetkilerin tanınacağı hususlarında kanun koyucunun takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.
- Akademi Başkanının özürü veya izinli olması ya da geçici olarak görevinden ayrılması durumunda görev ve yetkilerinin, görevlendirdiği başkan yardımcısı tarafından yerine getirilmesi de idari işleyişe ilişkin bir konu olup mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.
- Anayasa'nın 140. maddesinin yedinci fıkrasında, "*Hâkim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idari görevlerde çalışanlar, hâkimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tabidirler.*" denilmek suretiyle hâkim ve savcıların adalet hizmetindeki idari görevlerde çalışabilmeleri mümkün kılınmıştır. 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun "*Tanımlar*" başlıklı 3. maddesinde de, Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan hâkim ve savcılar, "*hakim*" ve "*savcı*" tanımı kapsamında sayılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye Adalet Akademisinin görev alanı gözetildiğinde, Başkanlığın hizmet birimleri olan daire başkanlıklarına mesleki bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak maksadıyla birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcıların Akademiye idari görevlere atama ya da görevlendirme yoluyla getirilebilmesinde Anayasa'nın 140. maddesine aykırılık bulunmamaktadır.
- Türkiye Adalet Akademisi, anayasal bir kurum olmayıp, kanun ile kurulmuş ve tüzel kişilik verilmiş, bilimsel, idari ve mali özerklik tanınmış bir kurumdur. Akademiye tanınan bu özerkliğin kapsamı da kanun koyucu tarafından belirlenmiştir.

- Yapılan değişiklikle Bakanlık temsilci sayılarının arttırılması, Yargıtay ve Danıştay temsilci sayılarının azaltılması, Akademinin öğretim görevlilerinin Genel Kurulda temsil edilmemeleri ya da yüksek yargı organlarının temsilcilerinin belirlenmesinde Başkanlık Kurulu ile Başkanlar Kurulunun yetkili kılınması gibi düzenlemelerde olduğu üzere, Genel Kurulun üye kompozisyonu ve seçimi usulünün yerindeliliği tartışılabilir ise de bu hususlar kanun koyucunun takdirinde olup, dava konusu kuralı Anayasa'ya aykırı kılmamaktadır. Söz konusu değerlendirmeler, Genel Kurul üyelerinden adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını temsilen görev yapacak olanların Adalet Bakanı tarafından görevlendirilmesi yönünden de geçerlidir. Birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri kaybetmemiş hâkim ve savcılar arasından yapılacak olması nedeniyle meslekte uzun süredir çalışan ve bilimsel güç ve yeteneği ile hizmet ve meslekteki başarısına göre emsali arasında temayüz etmiş olan kişiler arasından Bakan tarafından yapılacak görevlendirmelerde Anayasa'ya aykırılık bulunmamaktadır.
- Kamu personeli olarak görev yapan kişilerin buldukları görevlerden alınmalarını gerektiren haklı bir neden olmadıkça görevlerine son verilememesi, hukuki güvenlik ilkesinin bir gereğidir. Kamu personelinin buldukları görevden alınma ve başka bir göreve atanmalarının, haklarında bu yönde idari işlem tesis edilmesi ile gerçekleşmesi kural olmakla birlikte, hukuki ve fiili zorunluluk hallerinde bu hususlarda yasal düzenlemeler yapılabileceği de kabul edilmektedir. Söz konusu zorunluluklar nedeniyle getirilen ve ilgililerin kazanılmış haklarını ihlal etmeyen düzenlemeler, hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.
- Kanun koyucu, Anayasa'ya uygun olmak kaydıyla, kamu hizmetinin yürütülmesine ilişkin koşulları belirleyerek kadro düzenlemesi yapabilir. Kamu hizmetinin gerekleri yönünden ve kamu yararı amacıyla yeni kadrolar ihdas edebileceği gibi, mevcut bazı kadroları da kaldıracaktır. Ayrıca, kamu idareleri ile kamu görevlileri arasındaki ilişkiler, kural tasarruflarla düzenlendiğinden, kamu görevlilerinin statülerine ilişkin yeni kurallar koyabilir ya da var olan kuralları değiştirebilir.
- Türkiye Adalet Akademisinde görev yapan hâkim ve savcıların yürüttükleri görevlerin idari görevler olması dolayısıyla, yargılama faaliyetleri yönünden geçerli olan mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerinin dava konusu kural bakımından ele alınabilmesi olanaklı değildir. Öte yandan, geçici yetki veya görevlendirmeye başka bir kurum veya kuruluşta görevlendirilen hâkim veya savcıların asıl kadroları ile ilişikleri devam ettiğinden, Adalet Akademisinde görevlendirilen hâkim ve savcıların görevlendirilmelerinin sona erdirilmesi, bu kişilerin atamaya tâbi tutulmaları sonucunu doğurmamakta, kadrolarının bulunduğu asıl görevlerine dönmelerinden ibaret bulunmaktadır.
- HSYK'nın idari bir kurul olmasına rağmen hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapma, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki Adalet Bakanlığının tekliflerini karara bağlama konularında görevli ve yetkili olması gözetilerek, merkezi idare ile aralarında hiyerarşik bir ilişki öngörülmemiş ve "mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı" esaslarına göre kurulacağı ve çalışacağı belirtilmiştir. HSYK'nın

mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre çalışması, HSYK üyelerine tanınan bir ayrıcalık olmayıp, HSYK'nun hakkında işlem tesis etmekle yetkili olduğu hâkim ve savcıların *"mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı"* esaslarına göre çalışmasının zorunlu ve doğal bir sonucudur. Hâkimler ve savcılar hakkında tasarrufta bulunma imkânı olan bir Kurulun bağımsızlığı ve güvencesi olmaksızın, hakkında işlem yapılacak hâkim ve savcılarının bağımsızlığından ve güvencesinden söz edilemez.

- İdari bir kurul olmasına rağmen, Anayasanın 159. maddesi ile HSYK'nun görevli kılındığı konularda hâkim ve savcılar hakkında karar verme ve Adalet Bakanlığının bir mahkemenin kaldırılması ya da yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlama yetkilerinden kaynaklanan özellikli konumu nedeniyle de HSYK'ya Anayasa'nın *"Yürütme"* bölümünün *"İdare"* başlıklı kısmında değil, *"Yargı"* başlıklı bölümünde yer verilmiştir.
- Anayasa'nın 159. maddesinin ikinci fıkrasında HSYK'nun üç daire halinde çalışacağı belirtilmekle beraber, son fıkrasında dairelerin oluşumunun kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir. Anayasa'da daire üyelerinin nasıl belirleneceğinden söz edilmemesi ve dairelerin oluşumunun kanunla düzenleneceğinin ifade edilmesi, dairelerin oluşumunun kanun koyucu tarafından belirlenmesini öngörmekle birlikte bu konudaki düzenleme yetkisini HSYK'nın anayasal konumunu gözetenek kullanması gerektiği kuşkusuzdur.
- Anayasa'nın 159. maddesinde HSYK'nun mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yapacağı belirtilmekle yetinilmemiş, aynı zamanda mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulacağı da ifade edilmiştir. HSYK Başkanlığı da HSYK'nun bir organı olmakla birlikte, bu görevin Anayasa'nın 159. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Adalet Bakanınca yürütüldüğü dikkate alındığında, bağımsız olarak kurulacağı ve görev yapacağı hususuna vurgu yapılan HSYK'nun yedişer üyeden oluşan dairelerinin yürütme organında görev yapan Başkan tarafından belirlenmesi, HSYK'nun oluşumunun Bakanlar Kurulunun bir üyesi olan Adalet Bakanı tarafından belirlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Başkana verilen, dairelerin üyelerini belirleme yetkisinin, üyelerin dairelerini değiştirme yetkisini de kapsadığı kuşkusuzdur. Belirtilen hususlar, HSYK dairelerinin oluşumunda yürütmenin belirleyici olması anlamını taşımaktadır.
- Üyelerin dairelerinin HSYK Başkanı olan Adalet Bakanı tarafından belirlenmesi, *"mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı"* yönünden gerek hâkim ve savcılar arasında, gerekse toplumda olumsuz bir algıya neden olabilecek nitelikte olup, bir hukuk devletinde böyle bir algının ortaya çıkmasına dahi sebep olabilecek bir düzenlemenin kabulü olanaklı değildir.
- Öte yandan, Anayasa'nın 159. maddesinde *"Kurulun yönetimi ve temsili Kurul Başkanına aittir"* denilmektedir. Başkanın diğer üyelerden farklı konumunun, yönetim ve temsile ilişkin görevinden kaynaklanması nedeniyle, diğer üyelerden farklı olarak kendisine verilen görev ve yetkilerin de Kurulun yönetimi ve temsili ile ilgisinin bulunması gerekmektedir. Dairelerin üyelerini belirlemek yetkisinin ise Başkanın, Kurulu temsil ve yönetim görevi ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu nedenle, söz konusu görev ve yetki, Başkanın Anayasa'da belirlenen konumuna da uygun değildir.

- HSYK bünyesinde oluşturulan Teftiş Kurulu Başkanlığınca yerine getirilen görev, idari bir görev olmakla birlikte, diğer kamu kurum ve kuruluşların teftiş kurulu başkanlıklarından farklı olarak, kuvvetler ayrılığı ilkesine göre “yargı” erkinde görev yapan hâkim ve savcılar denetimine ilişkin olup, klasik teftiş kurullarından farklı bir özellik arz etmektedir. Hâkim ve savcılar denetiminin Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulundan alınarak HSYK Teftiş Kuruluna verilmesi ve bunun bir Anayasa değişikliği sonucu gerçekleşmesi de konunun önemini ve özelliğini göstermektedir. Müfettişlerin HSYK tarafından atanma yetkisi ya da müfettişlerin HSYK’ya bağlı çalışmaları, asıl olarak, denetime tabi olan hâkim ve savcılar yönünden bir güvence niteliğindedir.
- HSYK Teftiş Kurulu Başkanının denetleme, araştırma, inceleme ve soruşturma olurları üzerine müfettişleri görevlendirmek ve uygulamayı takip etmek gibi fiilen gerçekleştirilen denetimler yönünden etkili görevleri de gözetildiğinde, Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcılarının atanmalarının aynı zamanda Adalet Bakanı olan HSYK Başkanına bırakılması, bu yetkinin kullanılmasında yürütmenin etkili olması sonucunu doğurmaktadır ki, Anayasa koyucunun iradesinin bu yönde olmadığı açıktır. Kurula bağlı olarak görev yapan Teftiş Kurulunun da “mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı” esaslarına göre görev yapacağı kuşkusuzdur.
- Müfettişlerin atama yetkisi HSYK’ya ait iken Teftiş Kurulu Başkan ve başkan yardımcılarını atama yetkisinin de evleviyetle HSYK’ya ait olması gerektiği açıktır. HSYK Başkanının Kurulu temsil ve yönetim görevi, HSYK’ya ait olan Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcılarını atama yetkisini kapsamamaktadır.
- Müfettişlerin sahip olduğu her türlü yetkiye sahip olan Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcılarının, müfettişlerin atanmalarına ilişkin Anayasa kuralı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açık olup, söz konusu atama görevinin HSYK Başkanına verilmesinde Anayasa’ya uygunluk bulunmamaktadır.
- Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcılarının denetime ilişkin görev ve yetkileri gözetildiğinde, müfettişlerin sahip olduğu mali haklar dâhil her türlü hak ve yetkiye sahip olmalarında Anayasa’ya aykırılık bulunmamaktadır.
- Kurul başmüfettişlerinin Genel Kurul tarafından atanmasının öngörülmesinde, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkeleri ile Kurul müfettişlerini atama yetkisinin Kurula ait olduğu yolundaki Anayasa’nın 159. maddesine aykırılık bulunmamaktadır.
- Anayasa ile Kurula verilen “atama ve seçime ilişkin görev ve yetkiler” yönünden kanun koyucu tarafından yapılacak düzenlemelerde, Kurulun bu konudaki iradesine herhangi bir sınırlama getirilmemesi gerekmektedir.
- Anayasa koyucu, yürüttükleri görevin özelliğini de dikkate alarak müfettiş atamalarında yetkiyi Kurula vermiştir. Kanun koyucu tarafından Kurul müfettişi olarak atanacak adayları belirleme yetkisinin Birinci Daireye verilmesi ise Kurul müfettiş adaylarının ve dolaylı olarak Kurul müfettişlerinin, Birinci Dairenin salt çoğunluğunu oluşturan dört üye tarafından belirlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Anayasa ile Kurula verilen, Kurul müfettişlerini atama yetkisinin kullanılmasını sınırlayıcı nitelikteki her müdahale Anayasaya aykırılık oluşturacağından, Kurul

müfettişlerinin atanması bakımından Birinci Daire tarafından iki katı aday belirlenmesi de Anayasa'ya aykırıdır.

- Kurula bağlı olarak kurulan Teftiş Kurulunun da mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yapacağı açıktır. Dolayısıyla, Teftiş Kurulu ile müfettişlerinin, müfettiş olarak kanaatlerinin etkilenmesi, yönlendirilmesi ya da denetlenmesi söz konusu olamaz. Ancak, Teftiş Kurulunun verimli şekilde işlemesi ya da kurum içi koordinasyonun sağlanması amacıyla bir takım idari tedbirler alınması ve bu amaçla Başkana Teftiş Kurulunu gözetim yetkisi verilmesinde, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yapan Teftiş Kurulu ile müfettişlerinin bağımsızlıklarını ya da tarafsızlıklarını engelleyen bir yön bulunmamaktadır.
- "Görev vermek", astlık-üstlük ilişkisini içeren hiyerarşik ilişkilerde geçerli bir kavramı ifade etmekte ve böyle bir ilişkide üst astına görev verebilmektedir. Anayasa'nın 159. maddesinde düzenlenen HSYK'nın oluşumu ve konumu ile Kurul Başkanının yetkileri ve konumu gözetildiğinde, Başkan ile Teftiş Kurulu arasında hiyerarşik bir ilişkinin bulunmadığı açıktır. Bu nedenle, Teftiş Kurulu Başkanının HSYK Başkanına karşı sorumlu olmasına ilişkin, Kanun'un 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yapılan değişikliğin incelendiği bölümde belirtilen gerekçelerle, Başkanın, HSYK adına görev yapan Teftiş Kuruluna, kanunda, tüzükte ve yönetmelikte belirtilenlere benzer görevler verebilmesi Anayasa'ya uygun bulunmamaktadır.
- Genel Sekreterliğin anılan görevleri kapsamında görev yapacak olan genel sekreter yardımcılarının bu görevlerinin idari niteliği gözetildiğinde, aksi yönde emredici bir kural bulunmaması nedeniyle, Kurulun yönetiminden sorumlu Başkan tarafından atanmalarının, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine aykırı olduğunun söylenebilmesi olanaklı değildir.
- Kurulun idarî ve malî işleri ile sekreterya hizmetlerini yerine getirmek üzere kurulan Genel Sekreterlikte, Genel Sekreter tarafından hazırlanan genel sekreter yardımcılar arasındaki işbölümünü onaylama yetkisinin, Kurulu yönetim ve temsil yetkisine sahip olan Kurul Başkanına verilmesinin, kanun koyucunun takdiri kapsamında getirilen bir kural olduğu anlaşılmaktadır. Genel sekreter yardımcılar arasındaki işbölümünün, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.
- Genel Kurulun gündeminin belirlenmesi idari nitelikte bir iş olup bu görevin Başkan tarafından yerine getirilmesi, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yapacağı teminat altına alınmış olan Kurulun, yürütme organına tâbi kılınması sonucunu doğurmayacağı gibi, Kurul iradesinin sınırlandırılması anlamını da taşımaz.
- Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırma yetkisinin mutlak suretle Başkanın takdirine bırakılması ve HSYK üyelerinin bu konudaki iradelerinin etkisiz kılınması, HSYK'nın "mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı" esaslarına göre görev yapmasını engelleyici nitelik taşımaktadır. Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esasları, yalnızca karar aşamasında değil, HSYK'nın görev alanına giren konularda Genel Kurulun toplanması ve bu suretle Kurulun anayasal görevlerini yerine getirmesinin sağlanması bakımından da önem taşımakta ve HSYK üyelerinin

bu yöndeki iradelerinin tamamen Başkanın inisiyatifine bırakılması, söz konusu esaslara aykırılık oluşturmaktadır.

- Genel Kurul toplantı gündeminin düzenlenmesi ve gündemde yer alması öngörülen hususlar, Genel Kurulun çalışma usul ve esasları kapsamında yer almakta ve bu nedenle yasa koyucu tarafından bu konuda Başkanın görevli ve yetkili kılınması suretiyle düzenleme yapılmasında Anayasa'ya aykırılık bulunmamaktadır.
- Genel Kurul üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile gündemde değişiklik yapılması, Genel Kurulun iradesini esas alan bir düzenlemedir. Bununla birlikte, gündemde değişiklik kararı alınabilmesi için öngörülen ivedi ve süreli işlerin ortaya çıkması koşulu, belirtilen nitelikteki işlerin gecikmesini engellemek amacını gütmekte, toplantı gününden en az bir gün önce yazılı talepte bulunma koşulu ise ivedi ve süreli işlerin sağlıklı bir şekilde ele alınabilmesini, üyelerin bu konularda hazırlık yapabilmelerini sağlamaya yöneliktir. Bu itibarla, belirtilen amaçlarla yapılan kanuni düzenlemede Anayasa'ya aykırılık bulunmamaktadır.
- Kurul üyeleri hakkında disiplin soruşturması açılıp açılmamasına Başkanın karar vereceği, soruşturma açılması halinde soruşturma kurulunu Başkanın oluşturacağı yolundaki düzenlemeler, Anayasa'nın 159. maddesi ile Başkana verilen yönetim ve temsil görevini aşan, Başkanı Kurul üyelerinin disiplin amiri konumuna sokan, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esasları ile bağdaşmayan düzenlemelerdir.
- Bir kişinin seçilmesinin öngörüldüğü seçimlerde, seçici makama birden çok adayın sunulmasını amaçlayan aday seçimleri, seçici makama birden çok aday arasında tercih hakkı tanınmasını sağlamaktadır. Dava konusu kuralla getirilen, her bir Kurul üyesinin ancak bir adaya oy vermesi şeklindeki Genel Sekreter adaylarının belirleneceği seçim yönteminin, "*demokratik hukuk devleti ilkesi*"yle bağdaşmayan bir yönü bulunmadığı gibi Anayasanın 159. maddesine de aykırı değildir.
- Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurulları tarafından seçilecek HSYK üyeleri ile birinci sınıf adli ve idarî yargı hâkim ve savcıları arasından seçilecek HSYK üyelerinin seçiminde uygulanacak seçim yönteminin belirlenmesi, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Demokratik hukuk devleti ilkesine aykırı olmamak kaydıyla bu yöntemin kanun koyucu tarafından belirlenmesi, Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz.
- Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üyenin, ancak bir aday için oy kullanabilmesini öngören düzenlemede ve bu düzenleme kapsamında yer alan dava konusu "*ancak bir aday için*" ibaresinde Anayasa'ya aykırılık bulunmamaktadır.
- Dava konusu diğer "*oy kullanılabilir.*" ibaresi ise gerek Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisince yapılacak seçimler, gerekse birinci sınıf adli ve idari yargı hâkim ve savcıları arasından yapılacak seçimlerde oy kullanılmasına yönelik ortak bir ibaredir. Bununla birlikte, bu ibarenin yer aldığı kural bir bütün olarak incelendiğinde, Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisince yapılacak seçimlerde "*tek oy*" verilmesinin, birinci sınıf adli ve idari yargı hâkim ve savcıları arasından yapılacak seçimlerde ise "*seçilecek asıl ve yedek üyelerin toplam sayısı kadar oy*" verilmesinin kabul edildiği görülmektedir. Bu durum ise HSYK üyeliği için

yapılan seçimlerde farklı seçim usullerinin uygulanması sonucunu doğurmakta ve yasama belgelerinde bu seçimlerde farklı seçim usullerinin uygulanmasını zorunlu kılan bir gerekçe bulunmamaktadır.

- HSYK üyeliği seçimleri sonucunda seçilen kişiler HSYK üyesi olarak aynı hukuki konumda bulduklarından, HSYK üyeliği seçimlerinde aynı kuralların uygulanması, eşitlik ilkesinin bir gereğidir. Bu nedenle, HSYK üyeliği için yapılacak tüm seçimlerde, seçmenlerce kullanılacak oy sayısına ilişkin aynı kuralın uygulanması gerekir. Bu yönüyle, Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisince yapılacak seçimler ile birinci sınıf adli ve idari yargı hâkim ve savcılar arasından yapılacak seçimlerde farklı kurallar uygulanması, kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Farklı seçim usullerinin uygulanması sonucunda ortaya çıkan bu eşitsizlik, aynı zamanda temsilde adalet ilkesinin de Kurulun oluşmasında farklı şekilde yansımaya yol açacaktır. Seçmenlerce kullanılacak oy sayısına ilişkin kuralın yeknesaklaştırılması, eşitlik ilkesinin bir gereğidir.
- Kamu görevlilerinin buldukları görevlerden alınmalarını gerektiren haklı bir neden olmadıkça görevlerine son verilememesi, hukuki güvenlik ilkesinin bir gereğidir. Hukuki ve fiili zorunluluk hallerinde kamu görevlilerinin buldukları görevden alınarak başka bir göreve atanmalarının, yasal düzenlemelere konu edilebileceği kabul edilmektedir.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden yapılandırılmaları kapsamında, teşkilat yapısı değiştirilen kurum ve kuruluşların bazı kadrolarında görev yapan kamu görevlilerinin görevlerinin sona erdirilerek başka kadrolara atanmalarının öngörülmesi, söz konusu hukuki ve fiili zorunluluklar nedeniyle getirilen yasal düzenlemelerin bir örneğini oluşturmaktadır. Bu durumda, ilgililerin başka kadrolara atanmalarının sebep unsuru, ilgili kurumun ya da kuruluşun yeniden teşkilatlandırılması olup yürürlükte bulunan kanunlara dayanılarak ve kamu görevlisinin öznel durumu dikkate alınarak idarece tesis edilen naklen atama işlemlerinden tamamen farklıdır. Söz konusu hukuki ve fiili zorunluluklar nedeniyle kazanılmış haklar korunarak başka kadrolara atama yapılması, kanun koyucunun takdir alanı içindedir.
- Madde gerekçesinde, Kurulun yapısının yeniden düzenlenmesi nedeniyle Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte belirsizlik yaşanmaması amacıyla geçiş hükümleri getirildiği belirtilmiş ise de 6524 sayılı Kanun ile 6087 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler bir bütün olarak incelendiğinde, HSYK bünyesi içinde yapısal bir değişikliğin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, yapısal bir değişikliğin sonucu olarak Kurulda görev yapan kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesini gerektiren hukuki ve fiili zorunluluklardan bahsedilebilmesi de olanaklı olmadığından, bu kişilerin görevlerine kanuni düzenlemelerle son verilmesi, hukuki güvenlik ilkesinin ihlaline yol açar.
- Hâkim ve savcılar birinci sınıfa ayrılma ve birinci sınıf olma koşulları ise Hakimler ve Savcılar Kanununda düzenlenmiştir. Anılan Kanun'a göre birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş hâkim ve savcılar, HSYK üyeliği seçiminde aday olabileceklerdir. Anayasa koyucunun, HSYK üyesi seçilebilecek hâkim ve savcılarının niteliklerini açıkça ve ayrıntılı bir şekilde ortaya koymasından sonra, Kurul üyesi olabilmek için yasa koyucu tarafından hâkimlik ve

savcılık mesleğinde yirmi yıl çalışmış olma koşulunun getirilmesi, Anayasa koyucunun bu konudaki iradesinin sınırlandırılması anlamını taşımakta ve Anayasa'nın 159. maddesindeki düzenlemeye aykırı bulunmaktadır.

- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliği seçimi, Anayasa'nın 67. maddesi kapsamında yapılan bir seçim değildir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 9/4/2014 tarih ve E.2014/38, K.2014/80 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı: 23/5/2014-29008

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Eşitlik ilkesi

Hukuk devleti ilkesi

Seç ve cezalara ilişkin esaslar

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi

Cezaların bireyselleştirilmesi

Hakimin takdir yetkisi

Kararın Özü:

Kanun koyucunun, Anayasa'nın ve ceza hukukunun genel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla, cezalandırmada güdülen amacı, suç ve suçluların özelliklerini de gözetenek hangi eylemlerin suç sayılacağını, bunlara verilecek cezanın türünü, miktarını, artırım ve indirim nedenlerini, bunların oranları ile suçun takibine ilişkin yöntemleri belirleme konusunda takdir yetkisi bulunmakta ise de bu yetki kullanılırken suç ile ceza arasındaki adil dengenin korunması ve öngörülen cezanın, cezalandırmada güdülen amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gibi hususların da dikkate alınması zorunludur.

Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, "Kimse, ...kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz." denilerek "suçun kanuniliği", üçüncü fıkrasında da "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur." denilerek "cezanın kanuniliği" ilkesi getirilmiştir. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada kanunilik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca, hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak bir şekilde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan, hukuk devletinin temel aldığı, uluslararası hukukta ve insan hakları belgelerinde de özel bir yere ve öneme sahip bulunan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Kanunilik ilkesi, özgürlüğün sınırlarının önceden bilinerek, insanın davranışlarını bu çerçevede düzenlemesini temin için getirilmiştir.

Ceza muhakemesinde, cezaların miktarının saptanmasının, hiçbir ölçüt getirilmeden tamamen hâkimin takdirine bırakılması takdirin genişliğine paralel olarak, hataları çoğaltacağı gibi kişisel takdirler sonucu aynı suç için çelişkili sonuçlar doğurabilecektir. Buna karşılık, aynı suçu işleyenler için aynı cezaların öngörülmesi suçun işleniş şekil ve şartlarını, suçlunun kişiliğini, onu suça iten etkenleri göz önüne alma olanağı vermeyeceğinden ve hâkimi sadece maddede yazılı cezayı bildiren bir konuma sokarak cezanın kişiselleştirilmesi olanağını önleyecektir. Ceza hukukunda kanun önünde eşitlik ilkesinin uygulanması da kuşkusuz, aynı

suçu işleyen tüm suçluların kimi özellikleri göz ardı edilerek her yönden aynı cezayla cezalandırılmalarını gerektirmemektedir.

Kararın Özeti:

Muş Ağır Ceza Mahkemesi, 26.9.2004 günlü 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 250. maddesine, 2.7.2012 günlü, 6352 sayılı Kanun'un 86. maddesiyle eklenen (4) numaralı fıkrada yer alan "...ve mağdurun ekonomik durumu..." ibaresinin Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Başvuru kararında, kuralda yer alan menfaatin değeri kriterinin objektif ve hakkaniyete uygun bir kavram olmasına karşılık mağdurun ekonomik durumu kriterinin objektif olmadığı, kuralla yapılacak cezai indirimin mağdurun ekonomik durumunun iyi olması hâlinde mi yoksa kötü olması hâlinde mi yapılacağı hususunun belli olmadığı gibi ekonomik durumun kime ve neye göre uygulanacağı hususunun da açık olmadığı, kuraldaki düzenlemenin kamu görevlilerinin mağdurların ekonomik durumlarını dikkate alarak hareket etmelerine neden olacağı ve mağdurların da işlemlerinin daha hızlı yapılacağı düşüncesiyle suçun işlenmesine katkıda bulunacakları, ayrıca irtikâp suçunun sabit olması durumunda, itiraz konusu kural uyarınca, mağdurların ekonomik durumları dikkate alınarak sanıklara farklı cezaların verilmesi olasılığının ortaya çıkacağı, bu durumun ise eşitlik ilkesine aykırı olduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kanun'un 250. maddesinin itiraz konusu ibareyi de içine alan (4) numaralı fıkrasında, maddenin ilk üç fıkrasında düzenlenen irtikâp suçlarının tümü için geçerli olan cezayı hafifletici hâl düzenlenmektedir. Buna göre, irtikâp edilen "*menfaatin değeri ve mağdurun ekonomik durumu*" göz önünde bulundurularak, suç nedeniyle verilecek ceza yarısına kadar indirilebilecektir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletini açıklamıştır. Buna göre hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 38. maddesinde belirtilen "*cezanın kanuniliği*" ilkesini de açıklamıştır. Buna göre, Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada kanunilik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca, hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak bir şekilde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan, hukuk devletinin temel aldığı, uluslararası hukukta ve insan hakları belgelerinde de özel bir yere ve öneme sahip bulunan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Kanunilik ilkesi, özgürlüğün sınırlarının önceden bilinerek, insanın davranışlarını bu çerçevede düzenlemesini temin için getirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararında;

- Kanun koyucunun, Anayasa'nın ve ceza hukukunun genel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla, cezalandırmada güdülen amacı, suç ve suçluların özelliklerini de

gözeterek hangi eylemlerin suç sayılacağını, bunlara verilecek cezanın türünü, miktarını, artırım ve indirim nedenlerini, bunların oranları ile suçun takibine ilişkin yöntemleri belirleme konusunda takdir yetkisi bulunmakta ise de bu yetki kullanılırken suç ile ceza arasındaki adil dengenin korunması ve öngörülen cezanın, cezalandırmada güdülen amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gibi hususların da dikkate alınması gerektiğini,

- Kanun koyucunun söz konusu suçla korunan hukuki menfaati esas alarak, irtikâp suçunda cezai hafifletici neden olarak “*menfaatin değeri*” yanında “*mağdurun ekonomik durumunu*” da kabul etmesinin takdir yetkisi kapsamında kaldığını,
- İtiraz konusu ibarenin hâkime, sanığa vereceği cezayı kişiselleştirirken keyfi hareket etmesinin önüne geçmek ve böylece ortaya çıkabilecek belirsizliği önlemek amacıyla getirilmiş bir kriter olduğunu ve söz konusu kriterin, soyut bir kavram olmakla birlikte, her bir olayın mağduruna göre bu kavramın içeriği cezanın kişiselleştirilmesi ve belirlenmesi yoluyla somutlaştırılacağını,
- Hâkime bir takdir yetkisi tanınmasının zorunlu olduğu dikkate alındığında kuralda, belirsiz bir durumun varlığından söz edilemeyeceğini,
- Kanun koyucunun suçla korunan hukuki menfaatten hareketle, mağdurun ekonomik durumunu esas alarak sanığın cezasından indirim yapılmasını öngörmesinde eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunmadığını,

belirterek itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırı olmadığına oybirliğiyle karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 26/12/2013 tarih ve E.2013/54, K.2013/161 sayılı kararı

R.G. Tarih-Sayı: 29/5/2014-29014

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Haberleşme hürriyeti

Tutuklu ve hükümlülerin haberleşme hürriyeti

Hukuk devleti ilkesi

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması

Hakkın özü

Ölçülülük ilkesi

Kararın Özü:

Haberleşme özgürlüğünün kullanılması demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde ve Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen nedenlere bağlı olarak, kanunla, belli koşullara, sınırlamalara bağlanabilir. Ancak, getirilen bu sınırlamalar hakların özüne dokunamaz, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Anayasal açıdan dokunulamayacak özün, her temel hak ve özgürlük açısından farklılık göstermekle birlikte kanunla getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığının kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip, amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldıracı bir nitelik taşıması gerekir.

Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Ölçülülük, aynı zamanda yasal önlemin sınırlama amacına ulaşmaya elverişli olmasını, amaç ve aracın ölçülü bir oranı kapsamaması ve sınırlayıcı önlemin demokratik toplum düzeni bakımından zorunluluk taşımasını da içeren bir ilkedir.

Ceza infaz kurumlarının, özgürlüğü mahkeme kararıyla kısıtlanan hükümlülerin tutulduğu Devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması ve dolayısıyla Devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerinin korunması hem de düzen ve disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunmasının doğal sonucu olarak hükümlülerin sosyal ilişkilerinin ve dış dünya ile iletişimlerinin sınırlandırılması kaçınılmazdır.

Kararın Özeti:

Çankırı İnfaz Hâkimliği, 13.12.2004 günlü, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesinin Anayasa'nın 2., 12., 13., 17., 20., 22., 25., 26. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan ilk incelemede, Kanun'un 68. maddesinin (1) ve (4) numaralı fıkralarının itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu

davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu fıkralara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine karar verilmiştir.

Başvuru kararında, yazılı haberleşme hakkının hem Anayasa hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alındığı ve bu hakkın cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlüler için de geçerli olduğu, oysa itiraz konusu kuralla belirli bir yakınlık derecesi olsun veya olmasın yine mensubu olsun veya olmasın tüm gerçek ve tüzel kişi ve kurumlarla hükümlülerin yapacağı yazılı iletişimlerin denetime tabi tutulmasının öngörüldüğü, bu durumun temel hakların dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez niteliği ve haberleşmenin gizliliği ilkesi ile bağdaşmadığı, ayrıca hükümlü de olsa hakkında haberleşmenin kısıtlanması yolunda alınmış hâkim kararı olmadıkça haberleşmenin gizliliği esas olduğundan haberleşmenin denetlenemeyeceği ve kısıtlanamayacağı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 12., 13., 17., 20., 22., 25., 26. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kanun'un 68. maddesinin itiraz konusu (2) numaralı fıkrasında, hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgrafların, mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetleneceği; (3) numaralı fıkrasında ise kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgrafların hükümlüye verilmeyeceği ve hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmeyeceği kurala bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi kararında;

- Haberleşme özgürlüğünün kullanılmasının demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde ve Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen nedenlere bağlı olarak, kanunla, belli koşullara, sınırlamalara bağlanabileceğini; ancak, getirilen bu sınırlamaların hakların özüne dokunamayacağını, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağını,
- Anayasal açıdan dokunulamayacak özün, her temel hak ve özgürlük açısından farklılık göstermekle birlikte kanunla getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığının kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip, amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldıracı bir nitelik taşımaması gerektiğini,
- Ceza infaz kurumlarının, özgürlüğü mahkeme kararıyla kısıtlanan hükümlülerin tutulduğu Devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması ve dolayısıyla Devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerinin korunması hem de düzen ve disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunmasının doğal sonucu olarak hükümlülerin sosyal ilişkilerinin ve dış dünya ile iletişimlerinin sınırlandırılması kaçınılmaz olduğunu; bu bağlamda, itiraz konusu kuralla ceza infaz kurumunda düzenin, güvenliğin ve disiplinin sağlanması ve suç işlenmesinin önüne geçilmesi açısından hükümlülerin yazılı haberleşmelerinin denetim altına alındığının anlaşıldığını; dolayısıyla, itiraz konusu kuralla kamu düzenin sağlanması amacıyla hükümlülerin haberleşme özgürlüğüne bir sınırlandırma getirildiğini, sınırlamanın kanunla ve Anayasa'nın 22. maddesinde belirtilen özel sınırlandırma nedenine bağlı kalınarak yapıldığını,

- İtiraz konusu kural uyarınca hükümlülerin her türlü yazılı haberleşmesinin ötesinde, bu kişilerin, asayiş ve güvenliği tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yönlerecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakaret içeren mektup, faks ve telgrafların engelleneceğini; kuralla konu sınırlandırmanın hükümlülerin haberleşme özgürlüğünün kullanımını ciddi surette güçleştirip, kişinin amacına ulaşmasına engel olmadığını ve haberleşme özgürlüğünü ortadan kaldırııcı bir nitelik taşımadığını; dolayısıyla hakkın özüne zarar vermediğini; zira kuralda belirtilen bu sınırlamalar dışında hükümlülerin yazılı haberleşmelerinin engellenmesi gibi bir durumun söz konusu olmadığını,
- İtiraz konusu kuralla, cezanın infaz hukukunun amacına uygun olarak infaz edilebilmesinin, başka bir anlatımla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenlerin güçlendirilmesinin, toplumun suça karşı korunması, hükümlünün, yeniden sosyalleşmesinin teşvik edilmesi, kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunun kolaylaştırılması amacıyla haberleşme özgürlüğüne bir sınırlama getirilmekte olup bu sınırlamanın, kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında kaldığı; bu şekilde, hükümlülerin haberleşme özgürlüğü sınırlandırılırken, Kanun'da sınırlandırma aracının sınırlandırma amacına uygun ve orantılı şekilde kullanılmasını sağlayacak yasal güvencelere yer verildiği; böylece kamu yararı ile kişilerin haberleşme özgürlüğü arasında makul dengenin de kurulduğu,
- Ceza infaz kurumu idaresinin hükümlülerin yazılı haberleşmelerini denetlemedeki yetkisinin yasal sınırlarının açık ve anlaşılır bir şekilde belirlendiği; hükümlü tarafından resmî makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgrafların denetime tâbi olmadığı belirtilerek hükümlülerin yazılı haberleşme özgürlüğü yanında adil yargılanma hakkının da güvence altına alındığı; bu yönüyle kuralda öngörülen denetim ile Kanun'da hükümlülere tanınan diğer iletişim imkânları da (avukat ve noterle görüşme, süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma, telefon ile haberleşme, radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma) dikkate alındığında, hükümlülerin yazılı haberleşme özgürlüğü ile kuralla getirilen sınırlama arasında bulunması zorunlu adil dengenin korunduğu,
- Kanun'da kuralla konu uygulamalara karşı yargı yolu da açık tutularak idarenin sınırlandırma aracını sınırlandırma amacına ve Kanun'a aykırı şekilde kullanmasının önüne geçecek güvencenin de sağlandığı,

belirtilerek itiraz konusu kuralla tutuklu ve hükümlülerin haberleşme özgürlüğüne getirilen sınırlandırmanın, hakkın özünü zedelediğinden söz edilemeyeceği gibi demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı düştüğünün de söylenemeyeceğine ve itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 13. ve 22. maddelerine aykırı olmadığına oybirliğiyle karar verilmiştir. Kuralın Anayasa'nın 12., 17., 20., 25., 26. ve 38. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 29/1/2014 tarih ve E.2013/100, K.2014/14 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı: 29/5/2014-29014

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Mülkiyet Hakkı

Kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi

Kararın Özü:

Anayasa'nun herhangi bir maddesinde kanunla düzenleneceği öngörülen bir konunun, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasının açıkça yasakladığı hükümler ile ilgili olmadıkça ya da Anayasa'nın 163. maddesinde olduğu gibi kanun hükmünde kararname çıkarılmayacağı açıkça belirtilmedikçe kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz.

Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasında "Sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler..."in kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Öte yandan, Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu; ikinci fıkrasında bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği; üçüncü fıkrasında ise, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmıştır. Buna göre, Anayasa'nın "Kişinin Hakları ve Ödevleri" başlıklı ikinci bölümünde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin olarak kanun hükmünde kararname ile düzenleme yapılması mümkün değildir.

Kararın Özeti:

Ankara Fikri ve Sınai Haklar (4) Hukuk Mahkemesi, 24.6.1995 günlü, 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 158. maddesinin ikinci fıkrasının, Anayasa'nın 2., 10., 35., 36. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan ilk incelemede, 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 158. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu cümlelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine karar verilmiştir.

İtiraz konusu kuralla faydalı model belgesi sahibinin, kendisine karşı KHK'nin 156. maddesi hükmüne göre açılan hükümsüzlük davası sonuçlanıncaya kadar, bu belge ile doğan haklarını üçüncü kişilere karşı ileri süremeyeceği hükme bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi kararında, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasında "Sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar

ve ödevler..."in kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceğini; Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğunu; ikinci fıkrasında bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği; üçüncü fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağını kurala bağlandığını; buna göre, Anayasa'nın "Kişinin Hakları ve Ödevleri" başlıklı ikinci bölümünde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin olarak kanun hükmünde kararname ile düzenleme yapılmasının mümkün olmadığını; faydalı model belgesi sahibinin bu belge ile doğan haklarını üçüncü kişilere karşı ileri sürmesine ilişkin düzenlemenin, mülkiyet hakkı kapsamında bulunduğunu belirtmiş ve itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasına aykırı olduğunu karar verilmiştir. Kural, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasına aykırı görülerek iptal edildiğinden, ayrıca Anayasa'nın 2., 10., 35., 36. ve 138. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

BÖLÜM
KARARLARI

**2014 Mayıs Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de
Yayınlanan Bölüm Kararları Listesi**

Sıra No	Kararı Veren	Başvuru No	Kararın Sonucu
1	1. Bölüm	*2013/500	Yargıtayca beraat hükmünü kesinleştirmek yerine kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkindir.
2	1. Bölüm	*2013/3442	Hukuk (iş davası) yargılamasında MAKUL SÜRENİN AŞILDIĞINA ilişkindir.
3	1. Bölüm	*2013/7322	Adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolu kullanılmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
4	1. Bölüm	*2012/836	Bölge İdare Mahkemesinin kamu görevlisi hakkında 4483 sayılı Kanun kapsamında soruşturma izni verilmemesi kesin kararı sonrasında Cumhuriyet Başsavcılığının işleme koymama kararının Bölge İdare Mahkemesi kararı üzerinde herhangi bir etkisi olmadığından başvurunun zaman bakımından yetkisizliğine ilişkindir.
5	1. Bölüm	*2013/5660	Başvurucuyu, iddia ettiği hakkı elde etme konusunda meşru bir beklentiye sevk edecek bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal bir içtihat bulunmadığından ve başvurunun, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılması mümkün olmadığından başvurunun konu bakımından yetkisizliğine ilişkindir.
6	2. Bölüm	*2012/1034	Başvurucunun 8 günlük temyiz süresi içerisinde süre tutum dilekçesiyle yaptığı temyiz başvurusunun Yargıtayca ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararı başvuruca tebliğ edilmeden onanması nedeniyle ADİL YARGILANMA (MAHKEMEYE ERİŞİM) HAKKININ İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkindir.
7	2. Bölüm	*2013/1780	Adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği, çelişmeli yargılama, aleni yargılanma, mahkemeye erişim, makul sürede yargılanma, tarafsız mahkemede yargılanma ve gerekçeli karar haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların “açıkça dayanaktan yoksun olması”na; adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın (üçüncü kişilerin suçlanması ve cezalandırılması talebi) “konu bakımından yetkisizlik” kapsamında olmasına; Anayasa'nın 37. maddesi kapsamında kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın “açıkça dayanaktan yoksun olması”na; Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın “açıkça dayanaktan yoksun olması”na ilişkindir.
8	2. Bölüm	*2013/2379	Kanun yolu şikâyeti nedeniyle “açıkça dayanaktan yoksun”luğa ilişkindir.
9	2. Bölüm	*2013/2844	Adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolu kullanılmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
10	2. Bölüm	*2013/6314	Kanun yolu şikâyeti nedeniyle “açıkça dayanaktan yoksun”luğa ilişkindir.

Sıra No	Kararı Veren	Başvuru No	Kararın Sonucu
11	1. Bölüm	2013/19 ³	Askerde intihar olayında Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edilmediğine ilişkindir.
12	2. Bölüm	*2013/6572	Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden süre aşımına; adil yargılanma hakkı yönünden başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
13	2. Bölüm	*2013/6065	Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden zaman bakımından yetkisizliğe; adil yargılanma hakkı yönünden başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
14	2. Bölüm	*2013/1614	Sınırlandırma ile ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir denge sağlanmadığı anlaşıldığından ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ HAKKININ İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkindir.
15	2. Bölüm	*2013/6398	Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden süre aşımına; adil yargılanma hakkı yönünden başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
16	1. Bölüm	2013/2507	Başvurunun, YAŞ kararına ilişkin kısmının " <i>zaman bakımından yetkisizlik</i> "; mahkemenin mevzuatı yanlış yorumladığı, Mahkemenin bağımsız olmadığı ve karar düzeltme talebinin reddedilmesi sonucunda para cezası verilerek mahkemeye erişim hakkının engellendiği iddialarına ilişkin kısmının " <i>açıkça dayanaktan yoksun olması</i> "; iki dereceli yargılama hakkıyla ilgili kısmının " <i>konu bakımından yetkisizlik</i> " kapsamında olduğuna ilişkindir.
17	2. Bölüm	2013/6261 ⁴	Kadastro davasında MAKUL SÜRENİN AŞILDIĞINA ilişkindir.
18	2. Bölüm	2012/391	" <i>Tutukluluğun makul süreyi aşmaması</i> " ve " <i>tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin yeterli olması</i> " nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilmediğine ilişkindir.
19	1. Bölüm	2013/5733	Hukuk (tazminat) davasında MAKUL SÜRENİN AŞILDIĞINA ilişkindir.
20	1. Bölüm	2013/6179	Başvurucunun mağdurluk statüsünü kaybettiği anlaşıldığından, başvurunun " <i>düşmesine</i> " ilişkindir.
21	1. Bölüm	2013/7324	Adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolu kullanılmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
22	1. Bölüm	2013/7328	Adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolu kullanılmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
23	2. Bölüm	2013/99	Başvurucunun yargılandığı davada verilen birleştirme kararı sonrasında tanık dinleme taleplerinin kabul edilmediği yönündeki iddialarının " <i>açıkça dayanaktan yoksun</i> " olduğuna ve ceza yargılamasında MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKININ İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkindir.
24	2. Bölüm	2013/776	" <i>Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması</i> " nedeniyle ANAYASA'NIN 19. MADDESİNİN ÜÇÜNCÜ FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkindir.

³ Nisan ayı bülteninde yer verilmiştir.

⁴ Nisan ayı bülteninde yer verilmiştir.

Sıra No	Kararı Veren	Başvuru No	Kararın Sonucu
25	2.Bölüm	2013/5718	Hukuk (tazminat) davasında MAKUL SÜRENİN AŞILDIĞINA ilişkindir.
26	2. Bölüm	2013/7320	Adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmaması sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolu kullanılmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
27	2. Bölüm	2013/7333	Adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmaması sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolu kullanılmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
28	2. Bölüm	2013/7320	Adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmaması sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolu kullanılmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
29	1.Bölüm	2013/1239	Başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamusal menfaatin gerekleri arasında sağlanması gereken denge bozulmadığından ve başvuru açısından meşru sayılmayacak olan ferdi ve aşırı nitelikte bir yük oluşmadığından mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine ilişkindir.
30	2.Bölüm	2013/8479	Başvurucunun doğrudan maruz kaldığı güncel ve kişisel bir hak ihlali saptanmadığından kişi yönünden yetkisizliğe ilişkindir.
31	2.Bölüm	2013/700	"Yargılama devam ederken yürürlüğe giren lehe kanun hükümlerinin uygulanmadığı"na ilişkin iddianın "açıkça dayanaktan yoksun" olduğuna ve ceza yargılamasında MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKININ İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkindir.
32	2.Bölüm	2013/2228	"Tutukluluğun Kanun'da belirlenen azami süreyi aştığı" yönündeki iddianın "açıkça dayanaktan yoksun olması"na, "mahkeme kararının kendisinden gizlendiği" yönündeki iddiayla ilgili "başvuru yollarının tüketilmemiş olması"na ilişkindir.
33	2.Bölüm	2013/496	Azami tutukluluk süresinin aşılması nedeniyle ANAYASA'NIN 19. MADDESİNİN ÜÇÜNCÜ FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkindir.
34	2. Bölüm	2013/736	Azami tutukluluk süresinin aşılması nedeniyle ANAYASA'NIN 19. MADDESİNİN ÜÇÜNCÜ FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkindir.
35	2. Bölüm	2013/7333	Adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmaması sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolu kullanılmadığından başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkindir.
36	2. Bölüm	2013/5921	Hukuk (iş) davasında MAKUL SÜRENİN AŞILDIĞINA ilişkindir.
37	1. Bölüm	2013/394 ⁵	İşkence yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut ve kanıtlanamamış şikâyet niteliğinde olduğuna ilişkindir.
38	2.Bölüm	2013/852	Sonradan yürürlüğe giren Anayasa değişikliğine dayanılarak açılan davanın süre aşımından reddine yönelik kararlar ilgili başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğuna ilişkindir.
39	1. Bölüm	2013/4784 ⁶	Savunma hakkının kısıtlandığı iddiasıyla ilgili açık ve görünür bir ihlal saptanmadığına ilişkindir.

⁵ Nisan ayı bülteninde yer verilmiştir.

⁶ Nisan ayı bülteninde yer verilmiştir.

Sıra No	Kararı Veren	Başvuru No	Kararın Sonucu
40	2.Bölüm	2013/2364 ⁷	Zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiği şikâyeti yönünden "açıkça dayanaktan yoksun"luğa, etkili başvuru hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden "konu bakımından yetkisizlik"e, işe iade davasında makul sürenin aşıldığına ilişkindir.

Not. (*) işareti konulmuş olan kararlar Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

⁷ Nisan ayı bülteninde yer verilmiştir.

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/500 başvuru numaralı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Bir ihlalin olmadığını açık olduğu şikayetler

Adil yargılanma hakkı

Mahkemeye Erişim Hakkı

Etkili Karar Hakkı

Masumiyet Karinesi

Kararın Özü:

Ceza davası sonucunda isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu veya suçu işlediğine kesin olarak kanaat getirilemediği ve bu nedenle sanık hakkında beraat kararı verilen durumlar ile bir suç soruşturması veya kovuşturmasının ertelendiği durumlarda kişi hakkındaki masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir.

Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından, hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak, yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan, suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade etmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen, sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla mahkeme kararlarında, resmi yazılarda veya kamu görevlilerinin ifadelerinde sarf edilen söz veya ifadeler nedeniyle kişiler hakkındaki masumiyet karinesinin ihlal edilmemesi için kullanılan ifadelerde seçilecek kelimelere azamî dikkat edilmesi gerekir.

Yargılamanın olabildiğince hızlı sonuçlanması ve sonuçların bir an önce açıklanması gerektiğinden her karara karşı değil, fakat önemli kararlara karşı kanun yoluna gidilmesi gereği benimsenmektedir. Mahkemelerce verilen tüm kararlara karşı kanun yolunun açık tutulması, kanun yolu kurumunu işlemez duruma getirebilir.

"Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı" Türkiye'nin henüz taraf olmadığı AİHS'e Ek 7 No.lu Protokol'ün 2. maddesi ile kabul edilmiştir.

Mahkemeye erişme hakkı sadece ilk derece mahkemesine dava açma hakkını değil, eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere başvurma hakkını da içerir. Mahkemeye erişme hakkı, cezai olaylarda da uygulanabilir bir haktır. Bu bağlamda mahkemeye erişme hakkı, hakkında suç isnadı bulunan bir kimsenin, bu isnat hakkında bir mahkeme tarafından bu isnadın yerinde olduğu ya da olmadığı yönünde bir karar verilmesini isteme hakkıdır.

Mahkemeye erişme hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir. AİHM'e göre bu hak, Sözleşme'nin tanımlamaksızın kabul ettiği bir hak olduğundan, herhangi bir hakkın gerçek kapsamını sınırlayan hudutlardan başka, örtülü olarak izin verilen sınırlandırmalara da tabidir. Uygulanacak olan sınırlandırmaların, bireylerin başvurularını bu hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve ölçüde kısıtlamaması gerekir.. Ayrıca bir sınırlama, meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulmalıdır; aksi takdirde sınırlama mahkemeye erişim hakkı ile bağdaşmaz.

Bir uyuşmazlığın bir mahkeme tarafından karara bağlanması hakkı, mahkeme hakkından türetilen bir haktır. Gerçekten de bir mahkemenin yalnızca önüne getirilen maddi ve hukuki sorunları inceleyebilmesi yeterli değildir; bu yargı yerinin aynı zamanda bir karar verebilmesi de gerekir. Mahkeme hakkını kullanan tarafın amacı, davanın sonucunda bir karar elde etmektir. Karar elde edemiyorsa, dava açmanın da bir anlamı olduğu söylenemez.

Anayasa'daki hakların etkili bir biçimde korunması için, davaya bakan yargı yerlerinin tarafların taleplerini, iddialarını, delillerini etkili bir biçimde inceleme görevleri vardır.

Kararın Özeti:

22/3/2009 tarihinde yapılan bir açık hava toplantısı sırasında başvurunun da aralarında bulunduğu bir grup şüpheli hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçlamasıyla soruşturma başlatılmış, ilgili cumhuriyet savcılığı, atılan sloganların yasadışı PKK örgütünün propagandası niteliğinde olduğunu, şüphelilere isnat edilen bu eylemlerin soruşturmasının CMK 250. madde ile görevli ve yetkili cumhuriyet başsavcılığınca yapılması gerektiğini belirterek görevsizlik kararı vermiş, CMK 250. madde ile görevli Cumhuriyet başsavcılığı, başvurunun da dâhil olduğu toplam dokuz şüpheli hakkında 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca cezalandırılmaları talebiyle dava açmış, dava ağır ceza mahkemesinde görülmüştür. Mahkeme, sanıklardan beşinin mahkûmiyetine; başvuruyla birlikte dört sanığın ise beraatlarına karar vermiştir. Gerekçenin başvuruyla ilgili kısmında, başvurunun isnat olunan suçu işlediğine dair kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu vekili, 23/2/2012 tarihli dilekçesiyle, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca, beraat eden müvekkili lehine avukatlık ücretine hükmedilmemesi nedeniyle kararın bozulması istemiyle kararı temyiz etmiş, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı yazıyla dosyayı mahkemesine iade etmiş, yazıda, 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi gereğince sanığın hukuki durumunun yeniden takdirinde zorunluluk bulunduğu belirtilmiştir. Mahkeme, 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca, başvuru ve önceki kararda mahkûmiyetlerine hükmedilen beş sanık hakkında kovuşturmanın ertelenmesine karar vermiş, başvurunun vekili bu karara itiraz etmiş, itirazı inceleyen mahkeme itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucu, yargılandığı ceza davasında beraat etmesine rağmen, bu karar kesinleşmeden yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca kovuşturmanın ertelenmesine karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ve 38. maddesinde yer alan

masumiyet ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş; yargılamanın yenilenmesi ile manevi tazminata ve yargılama giderlerinin ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

Masumiyet Karinesinin İhlali İddiası Yönünden

Anayasa Mahkemesi, Anayasanın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan masumiyet ilkesinin, bir suçla itham edilen kimseler açısından, Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen adil yargılanma hakkının en önemli güvencelerinden birini oluşturduğunu, buna göre, masumiyet karinesinin, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına aldığını, bunun sonucu olarak, kişinin masumiyetinin "ası" olduğunu ve suçluluğu ispat külfetinin iddia makamına ait olduğunu, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyetinin yüklenemeyeceğini; ayrıca hiç kimsenin, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemeyeceğini ve suçlu muamelesine tabi tutulamayacağını hatırlatmıştır. Mahkeme, ilaveten, kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından, hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak, yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan, suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade etmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen, sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlalinin söz konusu olabileceğini dolayısıyla mahkeme kararlarında, resmi yazılarda veya kamu görevlilerinin ifadelerinde sarf edilen söz veya ifadeler nedeniyle kişiler hakkındaki masumiyet karinesinin ihlal edilmemesi için kullanılan ifadelerde seçilecek kelimelere azamî dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, yargılama sonucu verilen beraat ve kovuşturmanın ertelenmesi kararlarında, mahkemelerce, yalnızca mesele konusu iddianamede yer alan bir "şüpheli" durumunun anlatıldığını ve hiçbir suçluluk tespiti belirtilmediğini; aynı şekilde tanzim edilen tali ceza fişinde de başvurucunun suçluluğunu çağrıştıracak bir ifade yer verilmediğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucunun, masumiyet karinesinin ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürdüğü yargılama işlemlerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

(Mahkemeye Erişim Hakkı)

Anayasa Mahkemesi, mahkemeye erişme hakkının, cezai olaylarda da uygulanabilir bir hak olduğunu, bu bağlamda mahkemeye erişme hakkının, hakkında suç isnadı bulunan bir kimsenin, bu isnat hakkında bir mahkeme tarafından bu isnadın yerinde olduğu ya da olmadığı yönünde bir karar verilmesini isteme hakkına sahip olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, mahkemeye erişme hakkının, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabi tutulabileceğini ancak uygulanacak olan sınırlandırmaların, bireylerin başvurularını bu hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve ölçüde kısıtlamaması gerektiğini ayrıca bir sınırlamanın, meşru bir amaç izlemesi ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulması gerektiğini; aksi takdirde sınırlamanın mahkemeye erişim hakkı

ile bağdaşmayacağını ifade etmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru hakkında beraat kararı verildiği de dikkate alındığında, yargılandığı terör örgütü propagandası yapmak suçu 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kalan suçlardan olmadığından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca dosyanın ilgili dairesine gönderilmesi ve Dairece temyiz incelemesinin yapılması gerektiğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, başvuru temyiz talebine rağmen dosyayı ilgili ceza dairesine göndermemesiyle Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

(Etkili Karar Hakkı)

Anayasa Mahkemesi, bir uyumsuzluğun bir mahkeme tarafından karara bağlanması hakkının, mahkeme hakkından türetilen bir hak olduğunu, bir mahkemenin yalnızca önüne getirilen maddi ve hukuki sorunları inceleyebilmesinin yeterli olmadığını bu yargı yerinin aynı zamanda bir karar verebilmesi de gerektiğini, mahkeme hakkını kullanan tarafın amacının, davanın sonucunda bir karar elde etmek olduğunu, karar elde edilemiyorsa, dava açmanın da bir anlamı olmadığını ve Anayasa'daki hakların etkili bir biçimde korunması için, davaya bakan yargı yerlerinin tarafların taleplerini, iddialarını, delillerini etkili bir biçimde inceleme görevleri olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, somut olayda başvuru temyiz talebine rağmen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının dosyayı ilk derece mahkemesine iade ettiğini ve ilk derece mahkemesinin kovuşturmanın ertelenmesi kararı verdiğini sonuç olarak başvuru temyiz talebinin Yargıtayca incelenmediğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan etkili karar hakkının ihlal edildiğine, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/7322 başvuru numaralı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Adli Yardım

Kararın Özeti:

Anayasa Mahkemesine başvurunun yapılması sonrasında, ancak başvurunun kabul edilebilirliği hakkında karar verilmeden önce karar düzeltme başvurusu sonuçlanmış ise başvuru yollarının tüketildiği kabul edilmelidir.

Olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddiaların, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz.

Kararın Özeti:

Başvurucu, Türkiye’de faaliyet gösteren bir anonim şirketin yetkililerinden 2000 ve 2001 yıllarında hisse senedi satın almış, 2012 yılında yapmış olduğu araştırmalarında anılan şirket temsilcilerinin izinsiz halka arz faaliyetinde bulduklarını ve kaçak yollardan kayıt yükümlülüğüne uymaksızın “hisse senedi” karşılığında kendisinden para aldıklarını öğrenmiş, şirket yetkililerinden defalarca ödemiş olduğu paranın iadesini talep etmesine ve yetkililerin de iade edeceklerini vaat etmelerine rağmen bugüne kadar parasını geri alamamış, anılan şirketin yetkili makamlardan izin almaksızın yaptığı hisse senedi satışlarını gerekli denetim görevini yerine getirmeyerek engellemediğinden bahisle hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürdüğü Başbakanlık aleyhine maddi ve manevi tazminatın ödenmesi istemiyle tam yargı davası açmak üzere İdare Mahkemesine başvurmuş ve dava harcı ile yargılama giderlerinden muafiyete ilişkin adli yardım talebinde bulunmuştur. Mahkeme, mevzuat hükümleri uyarınca “haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak kaydıyla” koşulunun tespit edilemediğini belirterek başvurunun adli yardım talebini reddetmiş ve harç ve posta ücretinin tamamlanmasına karar vermiş ve eksik olan nispi harcın, başvurma harcının ve posta ücretinin tamamlanması hususu başvurucuya tebliğ edilmiş, söz konusu yazının gereğinin yerine getirilmemesi üzerine Mahkemece eksikliğin tamamlanması ve tamamlanmadığı takdirde ilgili Kanun uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği hususu başvurucuya bildirilmiş ve sonuçta başvurunun verilen süre içinde bildirilen eksikliği tamamlamadığı gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlemlerle ilgili denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle

Başbakanlık aleyhine açtığı tam yargı davasında adli yardım talebinin reddedildiğini, her hangi bir yerde taşınır ve taşınmaz mülkünün bulunmadığını, Almanya'dan malulen emekli olduğunu, çok cüzi olan aylığıyla kirada oturduğunu ve dava masraflarını ödeyebilecek gücünün olmadığını, buna karşın mahkemece adli yardım talebinin reddedilmesi ve akabinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle açtığı tam yargı davasının mahkemece incelenmesinin imkânsız hale geldiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştü ve adli yardım ve tazminat talebinde bulunmuştur.

Adli Yardım Talebinin İncelenmesi

Anayasa Mahkemesi, başvuru konusundaki bireysel başvuru harcından geçici olarak muafiyetine karar verilebilmesi için öncelikle, başvuru konusundaki belgeler ışığında, mali açıdan zor duruma düşmeden yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeyemeyecek durumda olup olmadığının değerlendirilmesi, daha sonra ise adli yardım talebinin dayanaksız olup olmadığının, kabul edilebilirlik incelemesinden önce ve bağımsız olarak ele alınması gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru konusundaki Almanya sosyal güvenlik sistemi kapsamında malulen emekli olduğunu, Türkiye'de ise her hangi bir sosyal güvenlik kaydının ve kayıtlı taşınmaz malvarlığının bulunmadığını, Türkiye'deki ikametgah adresi olan köyün muhtarlığı ve aza heyeti tarafından imzalı 25/2/2012 tarihli belgede başvuru konusundaki dava masraflarını ödeyecek maddi durumunun olmadığını kesin olarak tespit edildiğini belirtildiğini ve başvuru konusundaki geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu tespit etmiştir. İlaveten, ihlale yol açtığı ileri sürülen "davanın açılmamış sayılması" kararına karşı temyize gidilmeyerek başvuru yollarının tüketilmediği ve dolayısıyla başvurunun başarısız olma olasılığı görülmekte ise de, bireysel başvuruda belirli koşullarda başvuru yollarının tüketilmesinin gerekmemesi ve başvuru konusundaki buna dayanarak emsal gösterdiği bir Danıştay kararından bahisle başvuru yollarını tüketmediğini belirtmesi karşısında başvuru konusundaki bu husustaki iddiasının değerlendirilmesi gerektiğini ve ilk bakışta başarısız sayılacağı söylenemeyen söz konusu talebin dayanaksız olmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru konusundaki adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

Kabul Edilebilirlik İncelemesi

Anayasa Mahkemesi, olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddiaların, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamayacağını hatırlatmıştır. Mahkeme somut olayda, adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz kanun yoluna başvurulmasının, iddia edilen ihlalin giderilmesi bakımından etkili ve öncelikli olduğunu ve bir ihlal iddiasının başvuru yolları tüketilmeden Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında incelenemeyeceği yolundaki kuraldan ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu ileri sürülen mahkeme kararı için kanunda öngörülmemiş yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeksizin temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından,

başvurunun, diğerk kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*başvuru yollarının tüketilmemiş olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/5660 başvuru numaralı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Konu bakımından yetkisizlik

Etkili başvuru hakkı

Mülkiyet hakkı

Meşru beklenti

Anayasa Mahkemesi kararlarının etkisi

Geçmiş yürümemesi

Kararın Özü:

Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır.

Bireysel başvuru yolunda mülkiyet hakkının ihlali iddiasının ileri sürülebilmesi için mülkiyet konusu "sahip olunan bir mülk"e ihlal sonucunu doğuracak bir müdahalenin bulunması gerekmektedir. Sahip olunan şey kavramı, AİHS ve Anayasadaki düzenlenmeler açısından özerk bir kavram olarak ele alınıp değerlendirilmektedir.

Mülkiyet hakkı kapsamında sahip olunan şey, "mevcut bir şey" olabileceği gibi, "malvarlığına ilişkin değerler" de olabilir. Bu kapsamda alacak hakları da mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilecektir. Ancak alacak haklarının mülkiyet hakkı kapsamında korunabilmesi için, ya bir mahkeme hükmü, hakem kararı, idari karar gibi bir işleme "yeterli derecede icra edilebilir kılınmış olması" ya da en azından bunlarla bağlantılı olarak "meşru bir beklenti"nin bulunması gerekmektedir. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp, bir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya aynı menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayalı beklentidir.

Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir kanun hükmü, iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yürürlükten kalkacak ve iptal kararları geriye yürümeyeceği için de, bu kanun hükmüne göre tesis edilmiş işlemler geçerliliklerini sürdürecektir.

AİHS ve Anayasa'da güvence altına alınmış etkili bir hukuk yoluna başvurma hakkının korunabilmesi için, bireysel başvuru kapsamında korunan haklardan birinin ihlal edildiğine dair "savunulabilir bir iddia"nın bulunması gerekmektedir

Kararın Özeti:

5479 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 103. maddesinde yapılan değişiklikle, 1/1/2006 tarihinden itibaren ücret gelirleri ve diğer gelirler bakımından ücret gelirleri lehine farklı vergi tarifesi uygulamasından vazgeçilerek, bütün

gelirlerin aynı tarife tabi tutulması uygulamasına geçilmiş ve Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde bu değişiklik hükmünün 1/1/2006 tarihinden itibaren yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. 193 sayılı Kanun'un 103. maddesinin kısmen iptali için yapılan başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi, 193 sayılı Kanun'un 103. maddesinde yer alan "...40.000 YTL'den fazlasının 40.000 YTL'si için 9190 YTL..." ifadesinden sonra gelen "... fazlası % 35 oranında ..." ibaresinin, ücret gelirleri yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak 6 ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu karar üzerine TBMM, 6009 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle 193 sayılı Kanun'un 103. maddesini değiştirerek, ücret gelirleri lehine farklı bir tarifeyi kabul etmiş, Kanun'un 62. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde bu değişiklik hükmünün 1/1/2010 tarihinden itibaren yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Bu süreçte ücretli olarak çalışmakta olan başvuru, bu gelişmeler üzerine, 30/12/2011 tarihinde Vergi Dairesi Başkanlığına hata düzeltme dilekçesi vererek, 2007-2009 yılları arasında ücretinden fazladan kesilen gelir vergisinin düzeltme işlemi yapılarak iadesini talep etmiştir. Başvurucu, dilekçesinin süresi içinde cevap verilmeyerek zımnen reddi üzerine şikâyet dilekçesiyle Maliye Bakanlığına başvurmuş, bu başvuru da süresinde cevap verilmeyerek zımnen reddedilmiştir. Başvurucunun zımnen ret kararına karşı açtığı dava, düzeltme ve şikâyet yoluna başvurulabilmesi için Vergi Usul Kanunu'nda tanımlanan türden bir vergi hatası bulunması gerektiği, uyuşmazlığın, vergi hatası dışında maddi olayların değerlendirilmesi ve irdelenmesini gerektiren bir sorun olarak ortaya çıktığı ve yorumu gerektirdiği, davaya ilişkin iddiaların yapılan kesintinin [mükellefin] bilgisine girdiği ödeme üzerine [süresinde] vergi mahkemesinde açılacak bir davada incelenebilecek nitelikte olduğu gerekçeleriyle reddedilmiştir. Karar Danıştayca da onanmıştır.

Başvurucu, 2006-2009 yılları arasında ücretli olarak çalıştığını, gelir vergisi uygulamasında ücret gelirleri ve diğer gelirlerin vergilendirilmesinde önceden farklı tarife uygulanmakta iken 1/1/2006 tarihinden itibaren aynı tarife geçildiğini, Anayasa Mahkemesi tarafından aynı tarife uygulamasının Anayasa'ya aykırı bulunarak 2009 yılında ücret gelirlerinin vergilendirilmesi bakımından tarifenin en yüksek oranının iptal edilmesi dolayısıyla kendisinden fazla vergi alındığının ortaya çıktığını, bunun üzerine fazla alınan verginin iadesi için tek yol olan hata düzeltme - şikâyet yoluna başvurduğunu, cevap verilmeyerek zımnen ret kararları üzerine açtığı davanın reddedildiğini, gerek idare ve gerekse yargı organları tarafından kendisine etkili bir başvuru yolu gösterilmemesi sebebiyle fazla ödediği vergi dolayısıyla ortaya çıkan vergi iadesi alacağına kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin, 36. maddesinde tanımlanan hak arama hürriyetinin, 40. maddesinde yer alan devletin işlemlerine karşı başvuru yolları ve sürelerini göstermesi yükümlülüğünün, 73. maddesinde yer alan vergi yükünün adaletli olması gerektiği yönündeki ilkenin ve vergi iadesi alacağı doğduğu halde buna kavuşamadığı yönündeki iddiaları bakımından 35. maddede tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür, mahkeme kararlarındaki Anayasa'ya ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine (AİHS) aykırılığın tespit edilmesi, vergi alacağı olarak hesapladığı miktarın faiziyle birlikte ödenmesi, manevi tazminat ve yargılama giderlerine hükmedilmesi taleplerinde bulunmuştur.

Mülkiyet Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuru, öncelikle böyle bir hakkın var olduğunu, en azından meşru bir beklenti içinde olduğunu

kanıtlaması gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru konusunun, 2006-2009 yılları arasında kendisinden fazla vergi alındığı ve bunların iade edilmesi gerektiği yönündeki iddialarına dayanak olarak ileri sürdüğü Anayasa Mahkemesi iptal kararının, geçmişe dönük olarak vergi iadesi şeklinde alacak hakkı doğurucu bir etkiye sahip olmadığı gibi, bu konuda meşru beklenti oluşturmak bakımından da elverişli olmadığını dolayısıyla başvurucuyu, iddia ettiği hakkı elde etme konusunda meşru bir beklentiye sevk edecek bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal bir içtihat bulunmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru konusunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına giren korunmaya değer bir menfaatinin bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru konusunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*konu bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Etkili Bir Hukuk Yoluna Başvurma Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, AİHS ve Anayasa'da güvence altına alınmış etkili bir hukuk yoluna başvurma hakkının korunabilmesi için, bireysel başvuru kapsamında korunan haklardan birinin ihlal edildiğine dair "*savunulabilir bir iddia*"nın bulunması gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, somut olayda başvuru konusunun, mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlanabilecek bir menfaatinin bulunmadığının dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin savunulabilir bir iddiasının olmadığını açık olduğunu, bu durumda başvuru konusunun Anayasa'nın 40. maddesine düzenlenen etkili bir hukuk yoluna başvurma hakkı ile ilgili korumadan yararlandırılmasının da mümkün olmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru konusunun bireysel başvuru kapsamında korunan haklarından birinin ihlal edildiğine dair savunulabilir bir iddiasının bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru konusunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*konu bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

İkinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2012/1034 başvuru numaralı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi

Adil yargılanma hakkı

Gerekçeli karar hakkı

Kararın Özü:

Anayasanın 141. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkı, mahkeme kararlarında kararların dayandığı hukuki gerekçenin yeterli açıklıkta gösterilmesini gerektirir. Bununla birlikte mahkeme kararlarının gerekçesinde tarafların tüm iddialarının ayrıntılı bir biçimde tartışılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Gerekçenin ayrıntısı davanın niteliğine göre değişmekle birlikte kararın hüküm kısmına dayanak oluşturacak hukuki bir gerekçenin kısa ve özet de olsa bulunmasının zorunlu olduğu açıktır.

Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez.

Uygulamada, iş mahkemelerinde, 8 günlük temyiz süresi tefhim ile başladığından, bir kısım mahkemeler gerekçeli kararı taraflara tebliğ etmemekte, bir kısım mahkemeler ise gerekçeli kararı her halde taraflara tebliğ etmektedir. Bu durum somut başvuruda olduğu gibi bazı davalarda tarafların mahkemelerin gerekçesini bilmeden temyiz başvurusu yapmak zorunda kalmasına ve temyiz incelemesinde davanın taraflarının temyiz gerekçeleri bilinmeden inceleme yapılmasına neden olmaktadır. İlk derece mahkemesi kararının gerekçesini bilmeyen kişilerin temyiz hakkını gereği gibi kullandığı ve tarafların temyiz nedenlerini bilmeyen temyiz merciinin de temyiz incelemesini sağlıklı bir şekilde yaptığı söylenemez. Bahsedilen şekilde yapılan temyiz başvurusu ve temyiz incelemesi, gerekçeli karar hakkı bağlamında adil yargılanma hakkına uygun olmayan bir yargılama yapılmasına sebebiyet vermektedir.

Kararın Özeti:

Başvurucunun iş akdi, güvenlik memuru olarak çalıştığı işveren kamu bankası tarafından disiplin kurulu kararına istinaden feshedilmiş ve başvuru, idare mahkemesi nezdinde işe iade istemli dava açmış, idare mahkemesi görevsizlik kararı vermiştir. Bunun üzerine başvuru, iş mahkemesi nezdinde işe iade istemli dava açmış, mahkeme, tarafların da bulunduğu 13/7/2012 tarihli ilk duruşmasında davanın reddine karar vermiş, ancak gerekçesini açıklamamıştır. Mahkemenin ret kararı vermesi üzerine başvuru, kararın verildiği 13/7/2012 tarihinde "süre tutum dilekçesi" ile temyiz talebinde bulunarak gerekçeli

kararın kendisine tebliğinden sonra temyiz nedenlerini bildiren gerekçeli temyiz dilekçesini sunacağını belirtmiştir. Mahkeme, daha sonra 13/7/2012 tarihli ret kararının gerekçesini, işe iade davalarında işten çıkarma kararının tebliğinden itibaren bir aylık hak düşürücü süre içinde davanın açılması gerektiği, yanlış yargı yolunda açılan dava süreyi kesse dahi yanlış yargı yoluna başvurunun da bir aylık hak düşürücü süre geçtikten sonra açıldığı şeklinde açıklamıştır. Temyiz başvurusunu iş mahkemesinin gerekçeli kararı başvuruca tebliğ edilmeden inceleyen Yargıtay ilk derece mahkemesi kararını onamıştır. Başvurucu, işe iadesine karar verilmesi istemiyle açtığı davada ilk derece mahkemesinin davanın reddi yönünde verilen gerekçeli karar kendisine tebliğ edilmeden kararın Yargıtay tarafından onandığını, bu nedenle gerekçeli temyiz sebeplerini Yargıtay önünde ortaya koyamadığını, temyiz sebeplerini belirtseydi davanın lehine sonuçlanabileceğini ve işine geri dönebileceğini, başka davacılar gerekçeli kararın gönderilmesine karşın kendisine gönderilmediğini belirterek eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkı ile çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve ihlalin tespiti ile sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılması talebinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, kararların gerekçeli olmasının, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerden olduğunu, gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olmasının beklenemeyeceğini ifade etmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurusunun 8 günlük temyiz süresi içerisinde süre tutum dilekçesiyle yaptığı temyiz başvurusunun Yargıtayca ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararı başvuruca tebliğ edilmeden onandığını, başvuruca temyiz başvurusunu mahkemenin gerekçesini bilmeksizin yaptığından ve Yargıtay başvurusunun temyiz itirazlarını almaksızın temyiz incelemesi yaptığından gerekçeli karar hakkına uyumlu bir yargılama yapılmadığını ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğinin açık olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan gerekçelerle, başvurusunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

İkinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/6572 başvuru numaralı kararı.

SistematiK Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

30 gün kuralı

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Kararın Özü:

Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında özgürlükten yoksun bırakma kavramı, bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması ve bu kişinin söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması şeklinde ifade edilebilecek iki unsuru içermektedir. Dolayısıyla tutuklu olan bir kişinin serbest bırakılmasıyla birlikte özgürlüğünden mahrumiyet hali son bulmaktadır.

Derece mahkemesince hüküm verilmeden önce tutukluluk hali sona eren bir kişinin, en geç tahliye edildiği tarihten itibaren otuz günlük yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak tutuklulukla ilgili şikâyetlerini ileri sürmesi gerekmektedir.

Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir.

Kararın Özeti:

Başvurucu hakkında; yağma, ruhsatsız silah ve mermileri taşımak, tehdit, hakaret, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlamalarıyla iddianame hazırlanmış, başvuru, cebir tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve yağma suçlarından tutuklanmıştır. Başvurucunun, 6/2/2013 tarihinde yapılan duruşmada, Mahkemece çıkartılan tutuklama müzekkeresinden tahliyesine karar verilmiştir. Mahkemece, daha sonra, başvuru, 4 kez 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu nedeni ile verilen hapis cezalarının süresi dikkate alınarak hakkında hükmen tutuklamaya esas yakalama emri düzenlenmesine karar verilmiştir. Başvurucu, hakkında hükmen tutuklamaya esas yakalama emrine itiraz etmiş ve itiraz reddedilmiştir. Başvurucu ret kararını 17/7/2013 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir. UYAP sistemi üzerinden edinilen bilgiye göre başvuru hakkındaki dava temyiz aşamasında derdesttir. Başvurucu, uzun bir süre tutuklu bulundurulduğunu ve hakkında verilen kararın adil olmadığını ileri sürerek

Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, derece mahkemesince hüküm verilmeden önce tutukluluk hali sona eren bir kişinin, en geç tahliye edildiği tarihten itibaren otuz günlük yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak tutuklulukla ilgili şikâyetlerini ileri sürmesi gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurucunun, derece mahkemesince mahkûmiyet kararı verilmeden önce serbest bırakıldığını ve tahliye edilmesinden itibaren otuz günlük yasal süresi içinde başvuru yapmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, "kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı"nın ihlal edildiğine yönelik iddiaların "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurucu hakkındaki davanın derdest olup, temyiz aşamasında olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, "adil yargılanma hakkı"nın ihlal edildiğine yönelik iddiaların "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

İkinci Bölümün 3/4/2014 tarih ve 2013/1614 başvuru numaralı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi

Özel hayatın gizliliği hakkı

Mahremiyet hakkı

Sınırlandırma nedeni öngörülmemiş haklar

Kararın Özeti:

Özel yaşama saygı hakkı kapsamında korunan hukuksal çıkarlardan biri de bireyin mahremiyet hakkıdır. Ancak mahremiyet hakkı sadece yalnız bırakılma hakkından ibaret olmayıp, bu hak bireyin kendisi hakkındaki bilgileri kontrol edebilme hukuksal çıkarını da kapsamaktadır. Bireyin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin, kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası hilafına kullanılmaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusunda menfaati bulunmaktadır. Bu husus, bireyin kendisi hakkındaki bilgilerin geleceğini belirleme hakkına işaret etmektedir.

Özel hayat, öncelikle bireylerin kendi bireyselliklerini geliştirebilecekleri ve diğer kişilerle en mahrem ilişkilere girebilecekleri kavramsal ve fiziksel bir alana işaret etmektedir. Bu mahremiyet alanı, Devletin müdahale edemeyeceği veya meşru amaçlarla asgari düzeyde müdahale edebileceği özel bir alanı kapsamaktadır.

Bireyin mahremiyet hakkının mekânı, kural olarak özel alandır. Ancak özel yaşamın korunması hakkı bazı durumlarda kamusal alana da genişleyebilir. Zira meşru beklenti kavramı, bireylerin mahremiyetlerinin kamusal alanda da bazı koşullar altında korunmasını mümkün kılmaktadır.

Özel yaşamın korunması hakkının sadece mahremiyet hakkına indirgenemeyeceği gerçeği karşısında, kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuksal çıkar bu hakkın kapsamına dâhil edilmiştir. Ancak özellikle mahremiyet alanında cereyan eden cinsel içerikli eylem ve davranışların bu alana dâhil olduğunda kuşku yoktur.

Anayasa'nın 20. maddesinde, özel hayatın gizliliği hakkı açısından, bu hakkın tüm boyutlarına ilişkin olmadığı anlaşılan birtakım sınırlama sebeplerine yer verilmiş olmakla beraber, özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunmakta, ayrıca Anayasa'nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakların sınırlanması mümkün olabilmektedir. Bu noktada Anayasanın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütleri işlevsel niteliği haizdir.

Kamusal makamların bir hakkın sınırlandırılması sürecinde iki ayrı aşamada takdir yetkisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, sınırlama ölçütünün seçimidir. İkincisi ise, ilgili sınırlama ölçütü çerçevesinde izlenen meşru amacı gerçekleştirmek üzere yapılan sınırlamanın gerekliliğidir. Ancak kamusal makamlara tanınan bu takdir yetkisi sınırsız olmayıp, ihlal iddiasına konu önlemin anayasal temel hak ve

özgürlüklerle bağdaşır olması, yani müdahaleyi meşrulaştırmak üzere kullanılan argümanların elverişli, zorunlu ve orantılı olması gerekir.

Mahremiyet alanına ait ya da bireyin varlığına veyahut kimliğine ilişkin önemli haklar veya hukuksal çıkarlar söz konusu olduğunda, takdir yetkisi daha dardır. Bu bağlamda, özel yaşamın gizliliği hakkının cinsellik ve mahremiyet hakkı gibi yönleri söz konusu olduğunda, takdir yetkisinin daha dar tutulması gerekmekte olup, bu alanlara yönelik müdahaleler için özellikle ciddi nedenlerin varlığı şarttır. Zira kişinin mahremiyet alanının gizliliği ve bu alana saygı gösterilmesi hakkının, bireyin kişisel güvenliği, varlığı ve kimliği için gerekli ve en temel haklardan biri olduğu açıktır.

Personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu makamlarının faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Bu kapsamda, özel hayat kavramının salt mahremiyet alanına işaret etmeyip, bireylerin özel bir sosyal hayat sürdürmelerini güvence altına almakta olduğu gerçeği karşısında, özellikle kamu görevlilerinin meslekî yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Bununla birlikte bu kişilerin de, diğer bireyler için öngörülen sınırlamalarda olduğu gibi, asgari güvence ölçütlerinden istifade etmeleri gerekir. Özellikle bireyin temel haklarından biri olan özel yaşamın gizliliği hakkı ile kamu hizmetinin yukarıda belirtilen temellere uygun yürütülmesini gözetmek konusundaki meşru menfaat arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının göz önünde bulundurulması zorunludur.

Mahremiyet hakkı öncelikle mekânsal bir alana tekabül etmekte olup, bu alan da bireyin konutu ve müstemilatıdır. Bu mekân dışında bireyi etkileyen önlemlerin, özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında ele alınıp alınmayacağı, birtakım ölçütler ışığında değerlendirilmesi gerekir. Bu açıdan, Anayasa'nın 20. maddesinin güvence kapsamında bulunan mahremiyet hakkı kural olarak kamusal alana kadar uzanmamaktadır. Birey bir kez kamusal alana çıkınca yani görünür olunca özel yaşamın gizliliği hakkı alt kategorisinde korunan mahremiyet hakkı kural olarak ileri sürülemez. Bu bağlamda, özel yaşamın gizliliği hakkı kapsamındaki mahremiyet hakkının uygulanabilirlik alanı kural olarak özel yaşam alanı olmakla birlikte, bireylerin diğer insanlarla etkileşim içinde oldukları bazı kamusal alanlar ya da bağlamlar da özel yaşamın korunması hakkının kapsamında yer alabilirler. Bunun yanı sıra, özel yaşamın gizliliği hakkı bireye, içinde özgürce hareket edebileceği ve kişiliğini geliştirip gerçekleştirebileceği bir kişisel alan sağlamaktadır. Dolayısıyla, bireyin özel yaşamını kendi eliyle kamuya açması, özel yaşama saygı hakkı talebini otomatik olarak belli ölçüde azaltmaktadır.

Kararın Özeti:

Başvurucu hakkında, ceza infaz kurumunda ambar memuru olarak görev yapmakta iken, mahrem görüntülerinin internette yer aldığı duyumu üzerine, disiplin soruşturması başlatılmış, başvurusunun devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması kanaatiyle disiplin evrakı karara bağlanmak üzere Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu Başkanlığına gönderilmiş, Başkanlıkça, başvurusunun fiilinin memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak

şeklinde değerlendirildiği belirtilerek, başvurucuya devlet memurluğundan çıkarma cezası verilmiştir. Başvurucu tarafından, verilen disiplin cezasının iptali ile mahrum kalınan parasal ve özlük haklarının faiziyle ödenmesi talebiyle açılan dava ve bu davaya ilişkin temyiz talebi ile karar düzeltme başvurusu reddedilmiştir. Yürütülen soruşturma sırasında başvurucunun, başka bir ceza infaz kurumuna ataması yapılmıştır. Belirtilen soruşturma sürecinde, başvurucunun ikamet etmekte olduğu lojmandan tahliyesine karar verilmiş, ceza infaz kurumu müdürlüğü tarafından disiplin soruşturmasına konu görüntüleri içerir CD'nin Cumhuriyet Başsavcılığına iletilmesi üzerine yürütülen soruşturma neticesinde, disiplin soruşturmasına konu görüntüleri çeken ve yayan şahsın açık kimlik bilgilerinin tespit edilemediği, münnet suçun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 134. maddesi kapsamında kaldığı ve soruşturulmasının şikâyete bağlı olduğu, ancak mağdur sıfatını taşıyan başvurucu tarafından müracaatta bulunulmadığı belirtilerek, kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından hakkındaki disiplin sürecinin başlatıldığı tarihten sonra, disiplin soruşturmasına konu cinsel içerikli görüntülerdeki erkek şahıs olduğu belirtilen kişi tarafından kendisine ait çıplak resim ve video kayıtlarının yayınlayacağı şeklinde tehdit edildiği iddiasıyla yapılan şikâyet üzerine açılan dava sonucunda, belirtilen şahsın 5237 sayılı Kanun'un 106. maddesi uyarınca tehdit suçundan 3.740,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvuruya konu disiplin evrakı ve yargılama dosyası içeriğinden, başvurucu hakkında, başvuruya konu disiplin sürecinden önce verilen iki adet disiplin cezasının ve disiplin cezalarına konu eylemlerle ilgili olarak yürütülen ceza davalarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu, kendisine ait cinsel içerikli görüntülerin rızası hilafına internette yayınlanması üzerine hakkında disiplin soruşturması başlatılarak soruşturma neticesinde devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırıldığını, ilgili görüntülerin memur lojmanlarında çekilmemiş olduğunu, ancak bu görüntülerin lojmanda çekildiği varsayılsa dahi kendisine tahsis edilen lojmanın özel yaşam alanı olduğunu, bu nedenle özel yaşam alanında gerçekleşen ve görevi sırasında vuku bulmayan ya da görevi ile ilgili olmayan bir özel yaşam eyleminden dolayı cezalandırıldığını, yürütülen tüm idari ve adli süreçlerde kendisinin bekar bir bayan devlet memuru olduğu ve bahse konu görüntülerin bekar bayan memurların ikamet ettiği memur lojmanlarında çekildiğine vurgu yapılarak cinsiyete dayalı ayrımcılığa tabi tutulduğunu, ayrıca hiçbir suç teşkil etmeyen, bir takım internet sitelerinde yayınlanarak olayın aleniyet kazanması sonucuna sebebiyet verecek şekilde cinsel içerikli görüntülerinin çekilmesine izin vermek türünde bir fiil nedeniyle devlet memurluğundan çıkarma cezasına maruz kaldığını belirterek, Anayasa'nın 10., 20. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, özel yaşamın korunması hakkının sadece mahremiyet hakkına indirgenemeyeceği gerçeği karşısında, kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuksal çıkarın bu hakın kapsamına dâhil olduğunu ancak özellikle mahremiyet alanında cereyan eden cinsel içerikli eylem ve davranışların bu alana dâhil olduğunda kuşku olmadığını, mahremiyet hakkı ve bu alana ilişkin bilgilerin gizliliğinin korunmasının Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirildiğini ifade etmiştir. Mahkeme, ilaveten, özel hayatın gizliliği hakkının sınırlanması mümkün olmakla beraber, sınırlamada öngörülen meşru amaç ile, sınırlandırma aracı arasında orantısızlık bulunmaması gerektiğini, sınırlandırmayla ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir denge kurulmasına özen gösterilmesi gerektiğini, kamusal makamların bir hakkın sınırlandırılması sürecinde iki ayrı

aşamada takdir yetkisi bulunduğunu bunlardan ilkinin, sınırlama ölçütünün seçimi ikincisinin ise, ilgili sınırlama ölçütü çerçevesinde izlenen meşru amacı gerçekleştirmek üzere yapılan sınırlamanın gerekliliği olduğunu ancak kamusal makamlara tanınan bu takdir yetkisinin sınırsız olmayıp, ihlal iddiasına konu önlemin anayasal temel hak ve özgürlüklerle bağdaşır olması, yani müdahaleyi meşrulaştırmak üzere kullanılan argümanların elverişli, zorunlu ve orantılı olması gerektiğini belirtmiş; mahremiyet alanına ait ya da bireyin varlığına veyahut kimliğine ilişkin önemli haklar veya hukuksal çıkarlar söz konusu olduğunda, takdir yetkisinin daha dar olduğuna, bu alanlara yönelik müdahaleler için özellikle ciddi nedenlerin varlığının şart olduğuna dikkat çekmiştir. Mahkeme personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu makamlarının faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunmasının doğal olduğunu bu kapsamda, özel hayat kavramının salt mahremiyet alanına işaret etmeyip, bireylerin özel bir sosyal hayat sürdürmelerini güvence altına almakta olduğu gerçeği karşısında, özellikle kamu görevlilerinin meslekî yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabileceğini, bununla birlikte bu kişilerin de, diğer bireyler için öngörülen sınırlamalarda olduğu gibi, asgari güvence ölçütlerinden istifade etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme, özellikle bireyin temel haklarından biri olan özel yaşamın gizliliği hakkı ile kamu hizmetinin yukarıda belirtilen temellere uygun yürütülmesini gözetmek konusundaki meşru menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, idarenin ve yargısal makamların karar gerekçelerinde, özellikle başvuru özel yaşamına dikkat etmediği, genel ahlak değerlerini zedeleyici tutum ve davranışlarda bulunduğu, özel yaşamıyla ilgili olumsuz duyumlar alındığı ve cinsel içerikli eylemlerine ait görüntülerin çekilmesine izin vermek suretiyle işlediği fiilin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketler kapsamında olduğu tespitlerine yer verildiğini ve karar sonuçlarının bu gerekçelere dayandırıldığını, sonuç olarak başvuruya konu disiplin işlemi ile yargısal sürece konu edilen davranışların esasen meslekî faaliyet ile ilgisi olmayan, mahremiyet alanına dâhil özel yaşam eylemleri olduğunu, başvuru hakkındaki disiplin süreci sonucunda devlet memurluğundan çıkarma cezası almış olmasının, meslekî hayatı üzerinde olduğu kadar, temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinden de önemli bir etki oluşturduğunu ve disiplin süreci ile idari ve adli makamların karar gerekçeleri göz önünde bulundurulduğunda, başvurucuya verilen disiplin cezası kapsamında, sınırlandırma ile ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir dengenin sağlanmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 6/3/2014 tarih ve 2013/2507 başvuru numaralı kararı.

SistematiK Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Konu bakımından yetkisizlik

Zaman bakımından yetkisizlik

Adil yargılanma hakkı

Mahkemeye erişim hakkı

Karar düzeltme para cezası

İki dereceli yargılama hakkı

Kararın Özü:

Mahkemeye erişim hakkı mutlak bir hak değildir. Bazı sınırlamalara tabi tutulabilir. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyumsuzlukları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruçulara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez.

Adli sürecin istismarı gerekçesiyle para cezası verilmesi, ilke olarak adil yargılanma hakkına aykırı değildir. Adaletin doğru idaresini sağlamak ve kötü niyetli başvuruları önlemek açısından bu nitelikte düzenlemelerin yapılması meşru ise de, uygulanacak para cezası miktarı, mahkemeye erişim için bir engel olarak kabul edilebilecek kadar yüksek olmamalıdır.

AYİM nezdinde temyiz, yani iki dereceli yargılanma hakkı, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmadığı gibi, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmemektedir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, TSK bünyesinde subay statüsünde görev yapmakta iken, YAŞ kararı ile resen emekli edilmiş, 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 32. maddeden yararlanma istemi ile Milli Savunma Bakanlığı'na başvuru yapmıştır. Başvurucu, anılan Bakanlıktan 5/11/1987 – 13/5/2011 tarihleri arasındaki sürelerle ait aylıklar ile diğer mali haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesini talep etmiş, söz konusu idarenin talebe cevap vermeyerek zımnen başvuruyu reddetmesi üzerine, başvurucu tarafından, işlemin iptali istemiyle AYİM'e dava açılmış, AYİM yasal dayanaktan yoksun gördüğü davayı reddetmiş, başvuruçunun, karar düzeltme istemi de reddedilmiş ve bu sebeple 203 TL para cezasının başvuruçudan

alınmasına karar verilmiştir. Başvurucu, TSK'den dini inançları nedeniyle ilişkisinin kesildiğini, YAŞ kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olmasının hak arama hürriyetini engellediğini, bu işlemden dolayı Anayasa'nın 2., 17., 19., 20., 24., 25., 26 ve 38. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ayrıca, 6191 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 32. maddenin sağladığı haklardan yararlanmak üzere yaptığı başvurunun kabul edildiğini, ancak emsallerinden farklı olarak, kendisine statü dışında olduğu döneme ait aylık ve özlük hakları ile OYAK aidat ve nemalarının yasal faizi ile birlikte ödenmesi yönünde yaptığı talebin reddedildiğini, anılan maddede mali ve özlük haklarının tazminine ilişkin bir kural bulunmadığını, ancak yasa koyucunun iradesinin söz konusu hakların verilmesi yönünde olduğunu, AYİM'in tek dereceli ve son karar mercii olduğunu, subay sınıfından olan üyelerin seçim ve atanma usullerinin hâkimlik teminatı ve yargı bağımsızlığına aykırılık teşkil ettiğini, Mahkemenin kararlarına karşı itiraz ve temyiz yolunun bulunmadığını, karar düzeltme başvurusunun aynı heyetçe incelendiğini, bu talebin reddedilmesi halinde ayrıca para cezasına hükmedildiğini, bu nedenlerle Anayasa'nın 10., 36. ve 60. maddelerinin ihlal edildiğini iddia ederek, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

YAŞ Kararına İlişkin İddia Yönünden

Anayasa Mahkemesi, zaman bakımından yetkisinin başlangıcının 23/9/2012 tarihi olup, -ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebileceğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurusunun, temel hak ihlaline sebep olduğunu iddia ettiği idari işlemin, 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurusunun bu kısmının "*zaman bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvuruların, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemeyeceğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurusunun iddialarının esas itibarıyla derece mahkemesi tarafından Kanun hükmünün yorumlanmasında isabet olmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunun görüldüğünü ancak derece mahkemesince yürütülen yargılama sırasında başvurusunun, bu yoruma ilişkin iddialarını mahkemeye sunabildiğini ve mahkemece bunların yeterli düzeyde değerlendirildiğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurusunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermediği anlaşıldığından, başvurusunun bu bölümünün "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

AYİM Kararına İlişkin İddia (Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığı İddiası) Yönünden

Anayasa Mahkemesi, AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığını, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığını, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıklarını, disipline ilişkin konuların AYİM

Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığını diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmalarının, disiplin konularında Disiplin Kuruluna tabi kılınmalarının, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmalarının, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirdiğini belirtmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, somut olayda mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından, başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Mahkemeye Erişim Hakkı (Karar Düzeltme Para Cezası) Yönünden

Anayasa Mahkemesi, mahkemeye erişim hakkının mutlak bir hak olmadığını ve bazı sınırlamalara tabi tutulabileceğini, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyumsuzlukları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebileceğini, bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemenin kamu otoritelerinin takdir yetkisi içinde olduğunu, öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin söylenemeyeceğini hatırlatmıştır. Mahkeme, ayrıca, yükletilen para cezası miktarının, bu hakkı, özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerektiğini, adli sürecin istismarı gerekçesiyle para cezası verilmesinin, ilke olarak adil yargılanma hakkına aykırı olmadığını, adaletin doğru idaresini sağlamak ve kötü niyetli başvuruları önlemek açısından bu nitelikte düzenlemelerin yapılması meşru ise de, uygulanacak para cezası miktarının, mahkemeye erişim için bir engel olarak kabul edilebilecek kadar yüksek olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurunun davasının reddedilmesi sonucunda 203 TL para cezası ödemekle yükümlü tutulmasına karar verildiğini ancak hükmolunan bu miktarın, gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğunu ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, mahkemece karar düzeltme isteminin reddine karar verilmesi üzerine, başvurucu aleyhine para cezasına hükmedilmesinin açık bir ihlal niteliğinde olmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu yöndeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun" olduğuna karar vermiştir.

İki Dereceli Yargılanma Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesinin mümkün olmadığını hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda ihlal edildiği iddia edilen iki dereceli yargılanma hakkının, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmadığı gibi, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmediğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddialarının Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2012/391 başvuru numaralı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi

Kişi hürriyeti ve güvenliği

Tutuklulukta makul süre

Gerekçenin ilgili ve yeterli olması

Kararın Özü:

Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun, genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Anayasa'nın 38. maddesinde "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" şeklinde ifadesini bulan masumiyet karinesi, yargılama süresince kişinin hürriyetinin esas, tutukluluğun ise istisna olmasını gerektirmektedir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir.

Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla başvurulabilir. Bu şartların tutukluluk süresince devam ediyor olması, tutukluluğun devamının hukuka uygunluğu ve meşruiyeti bakımından olmazsa olmaz bir koşuldur. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabılır.

Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır. Öte yandan hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinden biri veya birkaçının varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir.

Bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması ve tutukluluğun uzatılması kabul edilemez. Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olduğunu

söylemek mümkün değildir. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek ya da tutukluluğu devam ettirmek bu çerçevede değerlendirilmemelidir. Ayrıca itiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına aykırılık teşkil etmez.

Kararın Özeti:

Başvurucu, 8/8/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve 10/8/2009 tarihinde tutuklanmış, hakkında “birlikte kasten adam öldürmek, adam öldürmeye teşebbüs, adam öldürmeye teşebbüs suçunun işlenmesinde yardımda bulunmak, ruhsatsız silah taşımak” suçlarını işlediği iddiasıyla iddianame düzenlenmiş, yargılama sonucunda başvurunun kasten adam öldürme suçundan 7 yıl 6 ay, 10/7/1953 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun’un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca 10 ay hapis cezası ve 25 gün karşılığı adli para cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Karar, Yargıtayca bozulmuş, yargılanmasına devam olunan başvuru, tutukluluk halinin sonlandırılması amacıyla tahliye talebinde bulunmuş, ancak talebi reddedilmiştir. Başvurucunun tahliye talebinin reddine dair itirazı da reddedilmiştir. Bozma kararı sonrasında yargılanmasına devam olunan başvurunun, kasten adam öldürme suçundan 15 yıl hapis, adam öldürmeye teşebbüs suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki dava temyiz aşamasında derdesttir. Başvurucu, tutukluluk halinin devamına dair kararların gerekçelerinin yetersiz olduğunu, tutukluluğun devamına karar verilirken somut olgulara dayanılmadığını, somut ve inandırıcı deliller bulunmamasına rağmen uzun bir süreden beri tutuklu olduğunu ileri sürerek tahliyesini talep etmiş ve Anayasa’nın 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinden biri veya birkaçının varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurunun, özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ilk tarih olan 8/8/2009 ile derece mahkemesinin 22/2/2013 tarihli kararı arasında, Yargıtayda temyiz aşamasında geçen 11 ay 22 günlük süre çıkarıldıktan sonra, toplam 2 yıl 6 ay 22 gün boyunca özgürlüğünden mahrum kaldığını ve derece mahkemelerince verilen tutukluluğa itiraz ve itirazın reddine dair kararların gerekçelerinin tutukluluğun devamının hukuka uygunluğunu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, “tutukluluğun makul süreyi aşmaması” ve “tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin yeterli” olması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/6179 başvuru numaralı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Düşme kararı

Mağdurluk statüsünün kalkması

Kararın Özü:

Bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalden dolayı, başvuruçunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvuruçunun kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesi gerekir.

Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz.

Bireysel başvuruda "mağdur" kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır. Ayrıca "mağdur" kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır.

Mağdurluk statüsü bütün bir yargılama boyunca devam etmelidir.

Kararın Özeti:

Başvurucu hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılması için kamu davası açılmış ve yargılama sonucunda 2 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş; temyiz üzerine Yargıtay kararı onanmış, karar kesinleşmiş ve cezanın infazına başlanmıştır. İnfaz hâkimliğinin kararı ile başvuruçunun koşullu salıverilme tarihine 1 yıldan az süre kaldığı ve iyi halli olduğu gerekçesiyle 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca "bakiye cezasının koşullu salıverilme tarihi olan 14/1/2014 tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına" karar verilerek başvuruçuyu aynı tarihte tahliye edilmiştir. İnfaz hâkimliğinin 15/5/2013 tarihli kararı ile başvuruçunun 10/7/2008 tarihinde işlediği iddia edilen dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçundan dolayı kovuşturma yapıldığı, başvuruçuya isnat edilen dolandırıcılık suçunun cezasının üst sınırının 7 yıl hapis cezasını gerektirdiği belirtilerek 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca başvuruçunun koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilmiştir. İtiraz üzerine itiraz reddine karar verilmiştir. Başvuruçunun Anayasa'ya aykırılık iddiasına dayalı infazın durdurulması talebi üzerine infaz hâkimliği 4/12/2013 tarihinde, "Hâkimliğimizin 2013/2 Değişik İş sayılı kararı ile dosyada uygulama yeri bulunan 5275 Sayılı Ceza

ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a 6291 Sayılı Kanun'un 1. Maddesi ile eklenen "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlanmasından önce işlediği iddia olunan ve cezasının üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir suçtan dolayı soruşturma veya kovuşturmayla devam edilmesi" şeklindeki 105/A maddesinin 7 fıkrasının (b) bendinin iptali yönünde Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluna başvurulması nedeniyle yapılmış olan itiraz başvurusunun 6216 Sayılı Kanun'un 41/2 maddesi uyarınca bekletici mesele yapılmasına, hükümlü Fetih Ahmet Özer hakkındaki Hâkimliğimizin 15/05/2013 tarih ve 2013/876 Esas, 2013/979 Karar sayılı kararına konu olan infazın durdurulmasına" şeklinde bir karar vermiştir. Bu karar üzerine, başvuru, infaz hâkimliğinin 15/5/2013 tarihli, başvuru koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazına dair kararı nedeniyle cezaevine kapatılmamıştır. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (7) numaralı fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinin Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı olduğu ileri sürülerek iptali, 19-20/11/2013 tarihli itiraz başvuruları ile Anayasa Mahkemesinden talep edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, 105/A maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) ve (c) bentlerinin Anayasa'ya aykırı olduklarına ve iptallerine karar vermiştir. Başvuru, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının infazı sırasında kendisi hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmakta iken daha önce işlemiş olduğu iddia edilen bir suçtan dolayı kovuşturma başlatıldığını ve bu nedenle denetimli serbestlik tedbirinin kaldırılmasına karar verilerek hakkında yakalama emri çıkartıldığını belirtmiş ve bu işlem dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkı ve Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, bir kişinin bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerektiğini bu önkoşulların, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvuru kişinin "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvuru kişinin kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesi olduğunu ve mağdurluk statüsünün bütün bir yargılama boyunca devam etmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, infaz hâkimliğince başvuru hakkındaki yakalama emrinin geri alındığını ve Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahalenin giderilmiş olması nedeniyle başvuru kişinin mağdurluk statüsünün sona erdiğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru kişinin mağdurluk statüsünü kaybettiği anlaşıldığından, başvuru, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "düşmesine" karar vermiştir.⁸

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

⁸ Bu kararın değerlendirme kısmında Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde yer alan:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvuru incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi."

şeklindeki hükme yer verilmiş olmakla birlikte başvuru hakkında düşme kararı, başvuru incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi sebebiyle değil başvuru kişinin mağdurluk statüsünü kaybettiği gerekçesiyle verildiği izlenimi doğmaktadır.

Karar Bilgileri:

İkinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/99 başvuru numaralı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi

Adil yargılanma hakkı

Silahların eşitliği ilkesi

Tanık dinletme hakkı

Makul sürede yargılanma hakkı

Kararın Özü:

Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmektedir.

Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir.

AIHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde ilk olarak sanığın iddia tanıklarını sorguya çekme veya çektirme hakkı güvence altına alınmıştır. Kovuşturma sırasında bütün kanıtların tartışılabilmesi için, kural olarak, bu kanıtların aleni bir duruşmada ve sanığın huzurunda ortaya konulmaları gerekir. Bu kural istinasız olmamakla birlikte, eğer bir mahkûmiyet sadece veya belirleyici ölçüde, sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise, sanığın hakları Sözleşme'nin 6. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur. Olayın tek tanığı varsa ve sadece bu tanığın ifadesine dayanılarak hüküm kurulacak ise, bu tanık duruşmada dinlenmeli ve sanık tarafından sorgulanmalıdır. Bu tanığın, sanığın sorgulamadığı bir dönemde alınan önceki ifadesine dayanılarak mahkûmiyet kararı verilemez.

AIHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde ikinci olarak sanığın, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla "aynı koşullar altında" davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı güvence altına alınmıştır. Sanığa tanınan bu güvence, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirmesi, kural olarak, derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. AIHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağırılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Bu düzenlemenin esas amacı, sanığın "aynı koşullar altında" ve "silahların eşitliği ilkesi"ne uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla, bir sanığın bazı tanıkları dinlemediğinden şikâyet etmesi

yeterli olmayıp, ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerekmektedir.

AİHM, yukarıda bahsi geçen ilkelere ek olarak, AİHS'in 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve aynı maddenin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin sanığa, aleyhte ifade veren tanığın beyanlarına veya tanık ifadesinin alındığı sırada ya da yargılamanın daha sonraki bir aşamasında itiraz inkânı tanınması gerektiğini kabul etmektedir.

Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığına değerlendirilmesi kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinlemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin niçin önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için niçin gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemelidir.

Kararın Özeti:

Başvurucunun, 1998-1999 yıllarında Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne bağlı sosyal güvencesi olan bazı kişiler adına sağlık karnelerini kullanarak, hak sahiplerinin bilgisi dışında sahte reçeteler düzenlediği ve izinli olduğu dönemde resmi reçete tanzim ettiği gerekçesiyle 15/8/2000 tarihinde Emekli Sandığı müfettişi tarafından ön inceleme raporu düzenlenmiş, bu rapor üzerine görevlendirilen Sağlık Bakanlığı Müfettişince başvurucunun iddia edilen eylemleri gerçekleştirdiği yönünde bulgu olmadığı yönünde rapor hazırlanmıştır. İlgili kaymakamlık tarafından, başvuru hakkında Sağlık Bakanlığı Müfettişinin raporu doğrultusunda soruşturma izni verilmemesine karar verilmiş, itiraz üzerine Bölge İdare Mahkemesinin kararı ile kaymakamlığın kararı kaldırılmış ve dosya Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş, başvuru hakkında dava açılmış bu dava "Emekli Sandığına bağlı olarak sağlık yardımından yararlanan hak sahiplerinin bilgileri dışında sağlık karnelerini kullanarak ilaç için reçete düzenleyerek bedellerini Emekli Sandığına ödettirme" iddiasıyla başvurucunun eşinin yargılandığı dosya ile birleştirilmiştir. Birleştirme kararı öncesinde, başvurucunun suçlanmasına esas olan tanık ifadeleri tutanağa bağlanmış, ancak başvurucuya tanıklara soru sorma ve savunma yapma hakkı tanınmamıştır. Ağır ceza mahkemesi başvurucunun görevi kötüye kullanmak suçundan hapis cezası ile cezalandırılmasına ve cezanın ertelenmesine karar vermiş, bu karar Yargıtayca bozulmuştur. Bozma kararında başvuru üzerine atılı suçun vasfı "belgede sahtecilik ve dolandırıcılık" olarak değiştirilmiştir. Ağır ceza mahkemesi, Yargıtayın bozma kararına uyarak başvuru hakkında "kamu kurumunu dolandırmak" ve "memurun sahteciliği" suçundan hüküm tesis etmiş, başvurucunun 2 yıl 14 ay 10 gün hapis ve 38,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve 647 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre cezanın ertelenmesine yer olmadığına karar verilmiş, bu karar Yargıtayca onanmıştır. Başvurucu, hakkında devam eden ceza davasında verilen birleştirme kararı sonrasında tanıklara soru sorma ve savunma yapma hakkının engellendiğini, tanık ifadeleri dikkate alınmaksızın hakkında hüküm tesis edildiğini, usul ve teamüllere aykırı delil toplanmak suretiyle mahkûm edildiğini ve makul sürede yargılanmadığını ileri sürerek Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Adil Yargılanma Hakkı (Tanık Dinletme) Yönünden

Anayasa Mahkemesi, yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesinin adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edildiğini, genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanmasının şart olduğunu, taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkânların tanınması gerektiğini, bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, ayrıca, AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmediğini bu düzenlemenin esas amacının, sanığın "*aynı koşullar altında*" ve "*silahların eşitliği ilkesi*"ne uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanması olduğunu, dolayısıyla, bir sanığın bazı tanıkları dinlemediğinden şikâyet etmesinin yeterli olmayıp, ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, birleştirme sonrasında yapılan 8/5/2001 tarihli ikinci celsede, başvuru konusunun yokluğunda yapılan muameleler ve tanık beyanlarının Mahkeme huzurunda ve başvuru mevcutken okunduğunu, başvurucudan herhangi bir diyeceğinin olup olmadığını sorulduğunu ve tanıklardan bir kısmının başvuru konusuna da katıldığı 19/6/2001 tarihli üçüncü celsede de dinlendiğini, başvurucuya tanık beyanlarına karşı diyeceği olup olmadığı sorulduğunu ve başvuru tarafından bir diyeceğinin olmadığı cevabı verildiğini, tanık ifadelerinin mahkeme huzurunda alındığını, başvuru konusunun duruşmalarda ve temyiz dilekçelerinde tanıklara soru sorma veya tanık sorgulama talebinin bulunmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru konusunun yargılandığı davada verilen birleştirme kararı sonrasında tanık dinletme taleplerinin kabul edilmediği yönündeki iddialarının "*açıkça dayanaktan yoksun*" olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı (Makul Sürede) Yönünden

Anayasa Mahkemesi, makul sürede yargılanma hakkının amacının, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyumsuzluğun çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerektiğini, davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuru konusunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususların, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriter olduğunu ancak belirtilen kriterlerden hiçbirisinin makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici olmadığını yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek

suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğunun saptanması gerektiğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, Başvurucunun, uzun yargılama şikayetleriyle ilgili dikkate alınması gereken sürenin, Emekli Sandığı müfettişi tarafından düzenlenen ön inceleme raporunun tarihi olan 15/8/2000 ile hakkındaki isnat nedeniyle verilen cezanın 15/10/2012 tarihinde Yargıtay 11. Ceza Dairesince onanması arasında geçen toplam 12 yıl 2 ay olduğunu, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olmadığını, yargılama süresinin makul olup olmadığını değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken davadaki sanık sayısı, davanın karmaşıklığı, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, söz konusu suç için öngörülen cezanın miktarı gibi unsurların hiçbirisinin somut davadaki yargılama süresinin makul olarak değerlendirilmesine olanak vermediğini tespit etmiştir.

Mahkeme açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan "*MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKI*"nın İHLAL EDİLDİĞİNE ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 20/3/2014 tarih ve 2013/1239 başvuru numaralı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi

İmar planları

Kamu yararı

Kanun koyucunun takdir yetkisi

Mülkiyet hakkı

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması

Hakkın özü

Ölçülülük

Kararın Özü:

Mülkiyet hakkının sınırlamaları ve güvenceleri açısından Anayasa'nın 35. maddesinin 13. maddeyle birlikte değerlendirilmesinden doğan genel rejim yanında, Anayasa'nın başka maddelerinde de mülkiyete ilişkin ek güvence ve sınırlama hükümlerine yer verilmekle birlikte, bunlardan en önemlisi şüphesiz mülkiyeti bir hak olarak tanımlayan 35. maddedir. Maddenin birinci fıkrasında genel olarak ilgili hak tanınmakta; ikinci ve üçüncü fıkralarda ise sınırlama ve güvence ölçütleri gösterilmektedir. Belirtilen hüküm uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlanabilecek ve bu sınırlama kanunla yapılabilecektir. Bu sınırlama ve güvence ölçütlerinin Anayasa'nın 13. maddesi ışığında yorumlanması gerekir.

Toplum yararı, ortak çıkar, genel yarar gibi birbirinin yerine kullanılan kavramlarla ifade edilen ve bireysel çıkardan farklı, onun üstünde ortak bir yarar olan kamu yararı, Anayasa'nın 35. maddesinin mülkiyet hakkı açısından öngördüğü özel sınırlandırma sebebi olup, genel yarar ve toplumsal yarar gibi ifadeleri de kapsayacak şekilde geniş yorumlanmaktadır. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle, bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra, mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır.

Anayasa Mahkemesi de birçok kararında, kamu yararının gerektirdiği durumların belirlenmesinin kanun koyucunun takdirinde olduğunu vurgulamaktadır. Ancak belirtilen bu takdir yetkisi sınırsız olmayıp, kanun koyucunun kamu yararı olan düzenlemeleri belirleme ve yürürlüğe koyma yetkisi Anayasa normları ile sınırlıdır. Bu nedenle yasa koyucu takdir alanına giren konularda anayasal ilkelere uygun düzenlemeler yapmak zorundadır. Bu bağlamda makul bir temelden açıkça yoksun olan düzenlemelerin kamu yararının tespitine ilişkin takdir yetkisi kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

Mülkiyet hakkının sınırlandırılması mümkün olmakla beraber, sınırlamada öngörülen meşru amaç ile sınırlandırma arasında orantısızlık bulunmamalı, toplumun sınırlandırma ile ulaşacağı genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybının dengelenmesine özen gösterilmelidir.

İmar planlarının belirli aralıklarla, düzenlemeye konu olan alanın imar ve gelişimini denetim altına almayı amaçlamalarından dolayı, imar planı ile getirilen esasların bir anda gerçekleştirilebilmesi hukuki, mali ve teknik sebeplerden dolayı mümkün değildir.

Kamu makamlarının, özellikle büyük şehirlerin gelişmeleri gibi karmaşık ve zor bir alanda kendi imar politikalarını uygulamak için geniş bir takdir alanı kullanmaları doğal olmakla birlikte, belirtilen takdir yetkisinin Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkını ve Anayasa'nın 13. maddesinde yer verilen güvence ölçütlerini gözeterek şekilde kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesi zorunludur. Bir sınırlamanın özellikle ölçülü olduğunun, hakkın özüne dokunmadığının ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunun kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip, amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldırıcı bir nitelik taşıması gerekmektedir.

Kararın Özeti:

Başvurucuya ait taşınmaz 18/8/2004 tarihli nazım imar planı ile kısmen park alanı, kısmen dere koruma alanı, kısmen konut alanına alınmış, daha sonra 16/1/2008 tarihli uygulama imar planı uyarınca kısmen park alanı, kısmen dere koruma alanı, kısmen konut alanına alınmıştır. Başvurucu tarafından yapılan, taşınmazın konut alanı dışında kalan bölümlerinin konut alanına alınmasına ilişkin plan değişikliği müracaatı, büyükşehir belediye meclisinin kararı ile reddedilmiştir. Taşınmaza ilişkin kamulaştırma işlemi yapılmaması üzerine başvuru tarafından açılan kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası uygulama imar planının kesinleşme tarihinden itibaren, 3194 sayılı Kanun'un 10. maddesinde yer alan beş yıllık sürenin geçmediği belirtilerek reddedilmiş, karar Yargıtay tarafından onanmış, karar düzeltme talebi de reddedilmiştir.

Başvurucu, taşınmazının Ümraniye Belediye Başkanlığınca 18/8/2004 tarihli nazım imar planı ile kısmen park alanı, kısmen dere koruma alanı, kısmen konut alanına alındığını, taşınmazın daha sonra 16/1/2008 tarihli uygulama imar planı uyarınca kısmen park alanı, kısmen dere koruma alanı, kısmen konut alanına alındığını, nazım imar planının üzerinden çok uzun bir süre geçmesine rağmen imar programı hazırlanarak ilgili idarelerce kamulaştırma yapılmadığını, taşınmazın imar planları kapsamındaki durumu nedeniyle taşınmazda inşaat yapamadığını, satamadığını ve bu yolla kar elde etme olanağının elinden alındığını, taşınmazın kamulaştırılmaması nedeniyle peşin ödenmesi gereken kamulaştırma bedelini alıp, bu bedeli de farklı yatırımlara yönlendiremediğini, taşınmazının imar planındaki niteliği nedeniyle değerinin büyük ölçüde azaldığını ve taşınmazındaki uzun süreli kısıtlama nedeniyle açtığı tazminat davasının Mahkemece uygulama imar planı tarihi nazara alınarak ve bu tarih itibarıyla 3194 sayılı Kanun'da yer verilen beş yıllık sürenin dolmadığından bahisle reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, imar planlarının belirli aralıklarla, düzenlemeye konu olan alanın imar ve gelişimini denetim altına almayı amaçlamalarından dolayı, imar planı ile getirilen esasların bir anda gerçekleştirilebilmesinin hukuki, mali ve teknik sebeplerden dolayı mümkün olmadığını dolayısıyla, imar planlarının uygulanması amacıyla yapılması gereken imar, yapı ve kamulaştırma işlemlerinin bir programa bağlanarak, imar planı uygulamasının bölümlere ayrılmasında ve bunların belirli zaman diliminde gerçekleştirilmesinde zorunluluk olduğunu, 3194 sayılı Kanun'un imar planlarının beşer yıllık imar programları yapılarak bir program dâhilinde ve etaplar halinde uygulanmalarını öngördüğünü, beş yıllık imar programlarının görüşülmesi sırasında ilgili yatırımcı kamu kuruluşlarının temsilcilerinin de görüşleri esas alınmak üzere meclis toplantısına katılmaları hususunun 3194 sayılı Kanun'un 10. maddesinde açıkça düzenlenmesinin nedeninin de, ilgili idarelerin kamu hizmet tesislerine tahsis edilen yerlerden bir an önce haberdar olmaları suretiyle, belirtilen yerlerin kamulaştırılması için ilgili idarelerin bütçesine gerekli ödeneğin konulması ve programda yer alan işlerin bir an önce gerçekleştirilmesinin sağlanması olduğunu belirtmiştir.

Mahkeme, ayrıca, kamu makamlarının, özellikle büyük şehirlerin gelişmeleri gibi karmaşık ve zor bir alanda kendi imar politikalarını uygulamak için geniş bir takdir alanı kullanmaları doğal olmakla birlikte, belirtilen takdir yetkisinin Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkını ve Anayasa'nın 13. maddesinde yer verilen güvence ölçütlerini gözeterek şekilde kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesinin zorunlu olduğunu ifade etmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru konusunun imar uygulaması nedeniyle taşınmazla ilişkin belirtilen hukuki tasarruflarda bulunma imkânının şeklen varlığını sürdürmesine rağmen, fiilen kullanılmasının güçleştiğini bu kapsamda başvuru konusunun, mülkiyet hakkından hukuken yoksun bırakılmadığı halde, söz konusu imar planının taşınmazdan yararlanma ve tasarruf etme yetkilerinin kısıtlamalara tabi tutulduğunu, taşınmazın başvuruya konu yargılama evrakı kapsamında tespit edilen nitelikleri itibarıyla mücavir alan sınırları içerisinde kalması ve etrafının meskun olup yoğun yerleşim alanında bulunması unsurlarının göz önünde bulundurulması durumunda dahi, imar planlaması gibi karmaşık ve düzenleme yapılmasını gerektiren alanlarda kamu makamlarının şehir planlamasına yönelik politikalarında sahip olmaları doğal olan takdir payı ve ilgili idarece kamulaştırma yapılmaksızın geçirilen iki yıl on bir aylık süre nazara alındığında, söz konusu sınırlamanın ortaya çıkardığı durumun, başvuru konusunun mülkiyet hakkının korunması ile kamusal menfaatin gerekleri arasında sağlanması gereken dengeyi bozmadığını ve başvuru açısından meşru sayılamayacak olan ferdi ve aşırı nitelikte bir yük oluşturmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru konusunun ihlal iddiasına konu müdahalenin, belirtilen sınırlama ve güvence ölçütlerine aykırı olmadığı anlaşılmakla, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)